

OBRANA

Mesačník Ministerstva obrany SR

Ročník XXXII. • Február 2024 • Číslo 2

Komando: Príbeh dýky

33 rokov Vojenskej polície

Rozhovor s atlétkou roka Viktóriou Forster

Hold obetiam

Rezort obrany si 19. januára uctil pamiatku 41 slovenských vojakov a jedného civilného zamestnanca, ktorí pred osemnástimi rokmi zahynuli pri havárii lietadla AN-24 počas návratu z misie KFOR. Podpredseda vlády a minister obrany SR Robert Kaliňák im spolu s náčelníkom Generálneho štábu Ozbrojených síl SR generálom Danielom Zmekom, predstaviteľmi rezortu obrany a ozbrojených síl, zástupcami Maďarska, Veľkej Británie, Nemecka, Spojených štátov, Ukrajiny a Číny, ako aj s rodinnými príslušníkmi obetí vzdal hold v areáli Pamätníka a vojnového cintorína Háj – Nicovô v Liptovskom Mikuláši. Súčasťou pietnej spomienky bol aj prelet vojenskej techniky. Náčelník Generálneho štábu OS SR generál Daniel Zmeko si 19. januára vo večerných hodinách uctil pamiatku obetí nešťastia aj na pietnom mieste na vrchu Borsó v Maďarsku.

Foto: Ivan Kelement, OS SR

Milé čitateľky, vážení čitatelia,

deviateho februára si pripomíname tridsať rokov od pristúpenia Slovenskej republiky k iniciatíve Severoatlantickej aliance Partnerstvo za mier, ktorým sa prakticky začal proces začlenenia našej vlasti do NATO. Trval dlhšie a bol oveľa komplikovanejší, ako sme sa vtedy nazdávali. Vyvrcholil až o desať rokov

prijatím Slovenska do Organizácie Severoatlantickej zmluvy v marci 2004. O tom, ako dramaticky sa náš svet zmenil, svedčí skutočnosť, že 22. júna 1994 k Partnerstvu za mier pristúpila Ruská federácia a 11. januára 1995 aj Bielorusko...

Vo februári si však pripomíname aj 25. rokov od letu prvého a stále jediného slovenského kozmonauta Ivana Bellu do vesmíru na palube kozmickej lode Sojuz TM-29. Tridsiate tretie jubileum, teda vek zrelosti a plnej sily, nazývaný tiež „Kristove roky“, vo februári dosiahne naša Vojenská polícia, prvá čisto profesionálna zložka vtedajšej armády. V druhom tohtoročnom vydaní mesačníka Obrana sme pre vás okrem týchto tém pripravili aj rozhovor s atlétkou roka 2023 – členkou Vojenského športového centra Dukla Viktóriou Forster, reportáže zo zimného výcviku prežitia a zoskokov špeciálov, rozprávanie prvého slovenského držiteľa dýky Komando za najlepšie zvládnutie rovnomeného elitného kurzu v Českej republike, pohľady do dávnej i nedávnej vojenskej histórie, novinky zo sveta bojovej techniky, správy a informácie z prostredia nášho rezortu i zo zahraničia.

Mimoriadne ma teší, že ich autormi sú okrem členov redakcie aj kolegovia z Ministerstva obrany SR a ozbrojených síl. Časopis sa tak stáva médiom, ktoré je nielen adresované vojakom a zamestnancom ministerstva, ale oni sami ho aj tvoria. Slovné spojenie „rezortný mesačník“ tak nadobúda hlbší význam.

Prírodzene, vďaka patrí nielen tým, ktorí sa na februárovom vydaní Obrany podieľali, ale aj a predovšetkým našim čitateľom. Vám všetkým želám krásnych, príjemných a úspešných 29 dní februára 2024!

Miloslav Ščepka
vedúci oddelenia rezortnej tlače

ČÍSLO MESIACA

30

Pred **tridsiatimi rokmi** 9. februára 1994 sa Slovenská republika oficiálne zapojila do programu Partnerstvo za mier. Keď Severoatlantická aliancia prišla s návrhom vytvoriť aktivitu na podporu rozvoja vzťahov medzi NATO a krajinami bývalého socialistického bloku, Slovensko podpísalo rámcový dokument Partnerstva za mier medzi prvými. Členom NATO sa Slovenská republika stala pred **dvadsiatimi rokmi** – 29. marca 2004. Prvé spoločné cvičenie Partnerstva za mier pod názvom Cooperative Bridge 94 (na obrázku) sa uskutočnilo v septembri 1994.

Foto: NATO

4

12

14

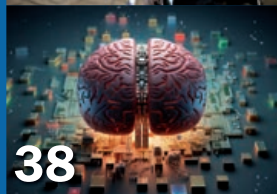
16

24

28

38

46

4 Prežiť v zime

6 Príbeh dýky Komando

12 Ako skáču špeciáli

14 Rozhovor s atlétkou roka 2023 Viktóriou Forster

16 TÉMA: 33 rokov Vojenskej polície

24 Vesmírne preteky na Kórejskom polostrove

26 Black Hawk po grécky

28 Osvedčené a rekordné Sojuzy

30 Large Language Model

32 Ako vojenčili Frankovia a Avari

34 Veteráni a partizánska zemľanka

36 Nové priority pre Európsku úniu

38 AI – príležitosť či hrozba?

41 MILITARY ENGLISH: Killer Sats

42 O cove s hlavným hygienikom SR

45 Americké bazuky v Slovenskom národnom povstaní

46 Východokarpatská operácia

47 Pamätný odznak Jegorovovej brigády

NA TITULNEJ STRANE: Prvý raz sa najlepším absolventom kurzu Komando stal príslušník OS SR • Foto: AČR

Zima v horách

Príslušníci ozbrojených síl sa pri svojej činnosti či výcviku v horských podmienkach môžu dostať aj do nebezpečných situácií. Na to, aby ich zvládli a dokázali ďalej plniť úlohy, slúži špeciálny kurz Mountain Winter.

Kurz Mountain Winter sa uskutočnil v polovici januára v Centre výcviku Lešť. Podľa vedúceho oddelenia taktického výcviku CV Lešť majora Igora Lišaníka je zameraný na osvojenie si informácií a návykov nevyhnutných na pohyb a pobyt v zimných horách.

Čoraz viac lavín

Frekventanti sa najskôr teoreticky oboznámili s geomorfologickými útvarmi slovenských pohorí, so základnými informáciami o príprave materiálu potrebného na pohyb v zimných podmienkach. Ale aj s plánovaním a časovou kalkuláciou presunov, objektívnym a subjektívnym nebezpečenstvom hroziacim v zimných horách, zhodnotením lavínového nebezpečenstva a metódy kontroly stability snehovej pokrývky. Neskôr si v zasneženej oblasti prakticky precvičovali používanie základnej a povinnej výbavy: cepína, mačiek, snežníc, ale

pracovali aj s lavínovým vyhľadávačom, sondami, lopatkami a lavínovým batohom.

Vzhľadom na obmedzené snehové podmienky museli pri vyhľadávaní zasypanej osoby v lavíne improvizovať. Major Lišaník, ktorý absolvoval aj kurz inštruktora horolezectva a skialpinizmu, na základe údajov z posledných rokov konštatuje, že na Slovensku lavíny padajú čoraz častejšie aj v nižších horách.

Ako prežiť?

„Na prežitie človeka zasypaného lavínou je rozhodujúce, ako dlho je zasypaný. Keď ho nájdeme počas prvých 15 až 18 minút, má 90-percentnú šancu na prežitie. Do 35 minút neprežije už sedem z desiatich zasypaných a dlhšie prežijú len tí, ktorým praje náhoda, majú k dispozícii obrovskú dýchaciu dutinu a potrebnú dávku šťastia,“ hovorí major Lišaník. Pri-

pomína, že pri pohybe v horskom teréne je veľmi dôležité, aby vojaci mali lavínovú výbavu a vedeli ju správne používať. Najmä lavínový vyhľadávač, lavínovú lopatku, sondu, mobilný telefón, lekárníčku a bivačovacie vrece.

Väčšinu lavín spustí človek pohybom v horskom teréne. „Treba dodržiavať rozostupy,“ radí major Lišaník. „Zhruba 10 metrov pri výstupe a 50 metrov pri zostupe, aby sme zabránili zasypaniu celej jednotky. Pri pohybe musíme pravidelne pozorovať a vyhodnocovať terén. Preverovať stabilitu snehovej pokrývky, sledovať výšku nového snehu, jeho previevanie a ukladanie, pozorovať pukliny v snehovej pokrývke a dunivé zvuky, ktoré nás môžu upozorniť na lavínové nebezpečenstvo.“

Prípravenosť, psychika, výbava

Major Lišaník priznáva, že v učebni sa taký postup vysvetľuje pekne, ale keď sa človek dostane do terénu, chladu, snehu, zimy, hmly či vetra, je to oveľa zložitejšie.

Kurz s ním už niekoľko rokov zabezpečuje major Jozef Kólek, ktorý je v Centre výcviku Lešť vedúcim oddelenia streleckého výcviku. Hovorí, že cieľom je naučiť frekventantov správne sa rozhodovať v zimných podmienkach, využívať materiál a pomôcky, ktoré sú k dispozícii. „Chlad a mráz vedia poriadne ubrať sily a sťažiť rozhodovanie. Je dobré, že v kurze často máme veliteľov jednotiek. Zaujímajú to a naučia sa lepšie organizovať výcvik. Vedia, ako sa v takých podmienkach cíti vojak.“

Jozef Žiak • Foto: autor, mjr. Igor Lišaník

< ANKETA >

Major Igor Lišaník

CV Lešť, vedúci kurzu:

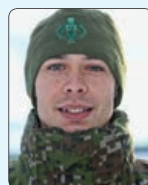
„Kurz organizujeme už niekoľko rokov. Malo by ho absolvovať viac veliteľov nielen zo špeciálnych síl. Lavína nerozlišuje, či ste pripravení, alebo nie. Vojaci nadobudnuté poznatky využívajú aj v osobnom živote. Vždy je lepšie, keď je človek aspoň trochu zorientovaný v tom, čo sa môže stať pri pohybe v zimnom horskom teréne. Keď sa im podarí napríklad z lavíny vyhrabať aspoň jedného a zachrániť jeden ľudský život, moja práca nebola márna. Aj preto sa do kurzu usilujeme zapracovávať nové poznatky a skúsenosti.“

Nadporučík Jozef Raniak

13. mechanizovaný prápor Levice:

„Chcel som nadobudnúť nové poznatky o prežití v zimnom horskom teréne a potom ich odovzdať podriadeným v rámci výcviku. Som z Horehronia a mám rád vysokohorskú turistiku aj v zime. Snežnice som už vedel používať. Budem rád, keď takýto kurz absolvujú aj ďalší velitelia čiat či družstiev z nášho útvaru.“

Poručík Adam Hric

4. pluk logistiky Trenčín, pracovisko SOV Banská Bystrica:

„Chcel som sa dozvedieť čo najviac nových vecí a v tom kurz splnil moje predstavy. Okrem iného som sa naučil, ako sa v zime obliecť, ako vrstviť oblečenie, orientovať sa a pohybovať v horskom teréne. Ale aj ako využívať rôzne pomôcky a čo robiť, ak sa dostaneme do lavíny.“

Rotný Martin Uramkin

81. krídlo Sliač:

„V základni slúžim v rámci padákovvej výsadekovej záchrannej služby. V prípade potreby sa zapájam do pozemnej záchrannej pátracej služby, aby sme vyhľadali pilota, ktorý sa ocitol v núdzi. Práve preto sa musíme vedieť dobre orientovať aj horskom v teréne v každom ročnom období.“

Slobodník Damián Vasil

65. prieskumný prápor Prešov:

„V pozícii staršieho prieskumníka – výsadekára som len pol roka. Takéto kurzy mi pomáhajú získavať potrebné poznatky a skúsenosti, aby som vedel, čo si vziať do horského terénu, ako sa v ňom pohybovať aj v zime. Lebo najmä vtedy dokáže byť zradný.“

Po prvý raz sa najlepším absolventom prestížneho kurzu Komando stal
príslušník slovenských ozbrojených síl

Príbeh dýky

26. júna 2023 si v krypte Národného pamätníka hrdinov heydrichiády
v Resslovej ulici v Prahe v rámci slávnostného vyradenia úspešných absolventov kurzu
útočného boja – Komando prevzal rotný Jaroslav N. ako vôbec prvý príslušník OS SR
dýku pre najlepšieho absolventa kurzu.

Rodák z Liptovského Mikuláša priznáva, že cesta k tomu úspechu vôbec nebola jednoduchá a ľahká. „Ešte keď som pôsobil v martinskom mechanizovanom prápore, jeden jeho príslušník bol v tomto kurze. Poskytol mi mnoho zaujímavých informácií, rád a podnetov. A vlastne vtedy som sa rozhodol, že sa vyberiem touto cestou,“ hovorí rotný Jaro. Ďalší rok sa pod jeho vedením pripravoval na kurz. Úspešne prešiel slovenským národným výberom, ale tri dni pred odchodom do Čiech musel pre situáciu v Afganistane a pohotovosť svojej jednotky cestu zrušiť. To už pôsobil v martinskom stredisku CIMIC a PSYOPS.

Bez spojenia s rodinou

Nedeprimovalo ho to a o rok zasa úspešne prešiel slovenským výberom. Do Čiech ich išlo zo Slovenska šesť. Polovica bola z 52. výsadkového práporu Jamník, ktorého už bol súčasťou, jeden dôstojník bol zo 14. tankového práporu Trebišov a dvaja zástupcovia 11. mechanizovaného práporu Martin. Prvé trojdňové fyzické preskúšanie absolvovali vo VVP Březina pri Vyškove. Nasledovali bojové drily. „Boli náročné. V nich jeden vypadol na hviezdicovom pochode v orientácii a ďalší dvaja to vzdali zo zdravotných dôvodov. Na konci bojových drilov nás opustil ešte jeden a tak sme zo Slovenska zostali len dvaja. Medzi každou fázou preskúšania v Čechách sme boli týždeň doma. Nasledoval štvordňový proces plánovania, lebo Česi sa snažia kurz viesť čo najreálnejšie. Patria k nemu aj prepadý a pasce pomocou reálnych náloží a bleskovic. Preto sme museli zvládnuť plánovanie a vydávanie bojových rozkazov, ale aj ženijnú taktiku, oboznámenie sa so zbraňami, ktoré sa v kurze používajú. Okrem iného išlo aj o tarasnice Karl Gustav.“

Podľa Jaroslava pred každou fázou výcviku odovzdáte mobilný telefón a zostávate počas celého kurzu bez akéhokoľvek kontaktu s rodinou. Zoberú vám aj hodinky s GPS. Všetko s cieľom simulovať čo najväčší psychický stres a tlak. Celý kurz prebieha pod spánkovým deficitom. Od rána 05:30 fungujete vonku do 19:00, potom si sadnete do učebne a plníte úlohy do 01:00. Okrem iného aj prípravu na nasledujúci deň. Ešte po jednej v noci si robíte údržbu vlastného materiálu, lebo ten vám stále kontrolujú. A môžete ísť spať. Už v rámci výberových konaní sa spí maximálne štyri hodiny, ale v rámci kurzu neplatí ani to. Dovedna bolo vo výbere na kurz spočiatku 109 uchádzačov

z Čiech, ale napokon ich doň zaradili len 26 (z toho jeden ani nemal nárok na dýku, len ho musel absolvovať, lebo chcel byť v kurze inštruktorom).

Spánkový deficit

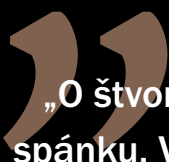
Samotný kurz trval 35 dní, opäť bez telefónu, akéhokoľvek kontaktu s rodinou, so spánkovým deficitom a neustálou fyzickou námahou. Začal sa 22. mája v priestoroch zrubového tábora vojenského výcvikového priestoru Březina. Účastníci si prevzali symbolické biele povlaky na prilby s číslami. Jaroslav vyfasoval 84. Medzi vojakmi, ktorí si ich prevzali, boli zástupcovia Univerzity obrany Brno, 43. výsadkového pluku Chrudim, 102. prieskumného práporu Prostějov, 41. mechanizovaného práporu Žatec, 44. ľahkého motorizovaného práporu Jindřichuv Hradec, 73. tankového práporu Přáslavice, jeden vojak aktívnych záloh AČR. A dvaja Slováci.

Výber i samotný kurz sa robí s cieľom, aby ste si museli siahnúť doslova na dno fyzických a najmä psychických síl. Zistiť, či dokážete aj v takýchto podmienkach plniť úlohy. „Nielen či to dokážete splniť vy sám, ale keďže sme sa striedali vo velení, je to aj o tom, ako dokážete riadiť a motivovať podriadených. Celý kurz sme absolvovali dvaja Slováci, ale môj kolega nezískal potrebný počet bodov – každý deň sa boduje – a vypadol vlastne až v posledný deň,“ objasňuje Jaroslav.

Priznáva, že s pokračujúcim kurzom bolo toho času na spánok čoraz menej. „O nejakom štvorhodinovom spánku sme mohli len snívať. Realitou boli dve-tri hodiny spánku. Potom však inštruktori pochopili, že to prehnali, a tak nás nechali po troch týždňoch dva dni vyspať po piatich hodinách. Ale posledná fáza kurzu je stále vonku. V teréne idete z jednej operácie do druhej, tam sme spali len 20 minút, niekedy sa podarilo hodinku. To už bolo na hrane. Stalo sa mi, že som od únavy zaspal aj v pokľaku. Vydávate členom družstva rozkaz a oni už spia... Ako v takýchto podmienkach svojich podriadených motivovať, zaujať?“

V kurze zažil aj alternatívne nasadenia v člene, na nákladnom vozidle, pešo. Ale hlavným cieľom kurzu je dokonale preveriť prácu veliteľa. Pred akciou sa žrebuje, v akej pozícii budete pôsobiť. Napríklad veliteľa čaty, zástupcu, veliteľa družstva, ale aj spojára. Všetci si ich museli prejsť. Jaroslav sa postupne v očiach inštruktorov vypracoval na adepta na dýku. Preto viedol až tri akcie, čo nebýva zvykom. Ako kandidát na celko-

„O štvorhodinovom spánku sme mohli len snívať. Realitou boli dve-tri hodiny spánku. V teréne idete z jednej operácie do druhej, tam sme spali len 20 minút, niekedy sa podarilo až hodinku. To už bolo na hrane. Stalo sa mi, že som od únavy zaspal aj v pokľaku. Vydávate členom družstva rozkaz a oni už spia... Ako v takýchto podmienkach svojich podriadených motivovať, ako ich zaujať?“

rotný Jaroslav N.
najlepší absolvent kurzu Komando 2023

vé víťazstvo viedol aj poslednú výzvu: tzv. akciu na generála. A úspešne ju zvládol.

Pre každého veliteľa je dobré, keď prejde jednotlivými funkciami. Potom vie, čo môže napríklad vyžadovať od guľometníka, ktorý má najťažšiu zbraň (8 kg), má 1 200 nábojov, polovicu pri sebe, druhú si rozdelia členovia družstva. Veliteľ musí mať prehľad, koľko spojárovi reálne trvá rozloženie rádiostanice, nadviazanie spojenia. Lebo v konečnom dôsledku za činnosť všetkých nesie zodpovednosť práve on.

Číslo 84 žije

Najhorší okamih? „Nebudem hovoriť o spánkovom deficite a podobných veciach. Najťažšia bola pre mňa absencia informácií o rodine. Mám dve dcéry a nevedel som o nich nič. A spolu s výberovými riadeniami to bolo takto 68 dní,“ priznáva.

A ten lov na generála? „V kurze sa vylučovalo po celý čas. Dokonca aj v posledný deň. Vtedy skončil aj môj kolega zo Slovenska. Celkom vyhodili šesť ľudí. Urobili sme prepád a nepriateľ nás zamerl. Začali okolo nás lietať šrapneli a vtedy im oznámili, že sú mŕtvi. Ostatní sme utekali lesom v búrke. Inštruktor prišiel za mnou a povedal:

Mám pre vás poslednú úlohu číslo 84! Oznámili mi, že musím zajať generála. Mal som k dispozícii len zvyšok jednotky, streliva a vybavenia. Na akciu som mal 15 minút. Generála sa nám podarilo zajať už v druhej minúte. Bolo dobré, že sme si tak švihli, lebo už o 45 sekúnd bolo počuť výstrel. Išiel po nás tím rýchlej reakcie. Takže nám nedali ani sľubovaných pätnásť minút! Nasledujúce dva kilometre sme sa pohybovali len priskokmi. Nakoniec sa nám podarilo od nepriateľa odpútať. Generála sme odovzdali, nasadli sme na tatru, ktorá nás mala odviesť do campu. Mysleli sme si, že je to už koniec. Ale už za prvým kopcom imitovali, že auto horí. Vyskakali sme von. Inštruktori jednému povedali, že má zlomenú nohu. Takže nás zvyšných sedem muselo vytvoriť nosidlá, zabezpečiť 360-stupňovú ochranu perimetra. V nosení sme sa striedali. Pravidlá určovali, že nosidlá sa nemohli dotknúť zeme na viac ako 10 sekúnd. Také boli posledné tri hodiny a šesť kilometrov kurzu. Vtedy sa ukázala sila kolektívu. Vbiehali sme do cieľa, čakali nás nastúpené jednotky, obrovský ohňostroj, privítanie,“ spomína si na poslednú úlohu v kurze.

Dýka v krypte

A ocenenie v krypte? „To bol naozaj silný zážitok, keď som tam dostal dýku ako vlastne prvý Slovák z rúk českých generálov. Na to nezabudnem do konca života. Čo ďalej? Budem

sa snažiť svoje skúsenosti odovzdávať mladším v útvere, motivovať ich, aby sa prihlásili do výberu a raz zopakovali môj úspech. Už sa mi podarilo motivovať troch, ktorí sa chcú zapojiť do výberu.

Čo mi reálne vlastne kurz dal, v čom ma zmenil? Získal som neoceniteľné praktické skúsenosti z velenia jednotke v rôznych situáciách, od naplánovania akcie, jej prípravu až po reálne uskutočnenie... Kurz ma posunul zasa ďalej, získal som potrebné sebavedomie.“

Rotný Jaroslav N. (vtedy ešte čatár) s ocenením za víťazstvo v kurze

Veliaci poddôstojník práporu nadrotmajster Martin Brodniansky konštatuje, že dýka má pre výsadkový prápor veľký význam. „Aj z pohľadu našej pomerne krátkej útvarovej histórie. Je to niečo, na čom sa dá stavať, lebo český kurz Komando je jeden z najťažších, ktorý sa v Európe v rámci NATO organizuje. Viem, že je v ňom vysoká neúspešnosť. Prejde ním len každý tretí. Dosiahnuť, že účastník kurzu je na konci vyhodnotený ako najlepší, klobúk dolu! Dokonca ani nie v každom kurze vyhlásia najlepšieho, ktorý dostane Komando dýku. Z útvaru je aj veliaci poddôstojník výsadkovej roty rotmajster Peter S., ktorý ako prvý Slovák kurz úspeš-

ne absolvoval. Jaroslava poznám dlhšie. Obaja sme pôsobili v martinskom mechanizovanom prápore, neskôr v rámci 57. samostatného oddielu Martin. Som rád, že spoločne pokračujeme v našom výsadkovom prápore.“

Veliteľ 52. výsadkového práporu Jamník podplukovník Martin Ivan pripomína, že 52. výsadkový prápor bol v roku 2023 redisolokovaný do historicky zaujímavého objektu, akým sú Vojenské kasárne a letisko Mokrad. „Prápor prechádza náročnou a zaujímavou fázou prerodu na modernú jednotku plniacu úlohy špeciálnych operácií. A nie je náhoda, že príslušníci mladšej jednotky hľadali inšpiráciu u hrdinov druhej svetovej vojny. Je to presne ten dôvod, pre ktorý sme vybrali motív ‚komando‘ dýky – Fairbairn Sykes do nového znaku práporu, pričom hrot zámerne smeruje hore, ako symbol vytrvalosti a odhodlania vždy hľadať cestu na dosiahnutie cieľa. Keď som stál v krypte a počúval tóny našej hymny premkol ma neopísateľný pocit hrdosti a obdivu. Avšak čo na mňa zapôsobil ešte viac, bolo uznanie spolubojovníkov, ktorí spoločne došli do cieľa kurzu. Jednohlasne označovali Jaroslava ako vodcu a brata. Skromného, avšak neochvejne odhodlaného pomáhať a potiahnuť so sebou čo najviac ľudí. A z toho pramení jeho charizma – z odhodlania bojovať za druhých.“

Jozef Žiak
Foto: 52. vpr, AČR

Kurz Komando

Kurz útočného boja Komando je ojedinelý kurz v rámci AČR a jeden z mála v rámci európskych armád NATO. Má svoju historickú predlohu v kurzoch z obdobia druhej svetovej vojny. V lete 1940 vznikali v britskej armáde prvé jednotky Commandos. Boli to malé jednotky schopné uskutočňovať útočné operácie. Jedným príslušníkom čs. armády vo Veľkej Británii, ktorý sa na tomto výcviku v roku 1942 zúčastnil, bol kapitán Josef Otisk. Ešte v tom istom roku zorganizoval Úderný kurz pre vybraných vojakov čs. zmiešanej brigády.

Podobným bol výcvik Assault Course na farmách Garramor a Camusdarrah v Škótsku. Týmto náročným kurzom prešlo celkovo 252 čs. vojakov. Medzi nimi aj rotmajstri Jan Kubiš a Jozef Gabčík, príslušníci legendárnej paraskupiny Anthropoid. Kurzy dávali ich absolventom teoretické, ale najmä praktické skúsenosti z útočného boja, upevňovali a zvyšovali obratnosť, silu, odvahu a kamarátsku súdržnosť. Naučili sa používať rôzne strelné zbrane, granáty, cvičili sa v práci s trhavinami. Súčasťou bolo aj prekonávanie rozličných bojových prekážkových dráh, ale aj výcvik v topografii, prežitie v teréne a taktické postupy.

Po návrate do vlasti sa získané skúsenosti prenášali do čs. armády. Najmä kapitán Josef Černota, ktorý bol inštruktorom vo Vojenskej akadémii v Hraniciach na Morave. Po februári 1948 sa

od toho výcviku v dôsledku politických zmien v armáde ustúpilo. Určité prvky Commandos sa udržiavali a odovzdávali len vďaka zaničeným veliteľom a príslušníkom výsadežových a prieskumných útvarov.

Po roku 1989 sa myšlienka takéhoto výcviku začala objavovať znova. Zlomovým bol rok 2005. Vtedy sa rozkazom vtedajšieho veliteľa 4. brigády rýchleho nasadenia plukovníka Aleša Opatu zorganizoval prvý novodobý kurz Komando. Jeho cieľom bolo preveriť základné taktické spôsobilosti a plánovací proces veliteľov družstiev a čiat. Do velenia a na miesta inštruktorov boli zaradení najmä skúsení špecialisti 43. výsadežového práporu AČR, ktorí absolvovali kurzy Ranger, Special Forces alebo Commando v USA a vo Francúzsku.

Prvý ročník bol skúšobný. Stanovili sa budúce štandardy výcviku, skúšalo sa, čo všetko vojaci vydržia. Rozdelení boli do tzv. buddy tímov. V nich sa učili, že jeden je nič, rozhodujúci je kolektív. Každý účastník kurzu mal možnosť odísť, keď zistil, že je to na neho už veľa. Len musel na zábradlie usadlosti Otice priviazať svoj biely povlak z prilby, na ktorom mal svoje číslo. Do prvého ročníka sa prihlásilo vyše 60 vojakov. Do konca kurzu sa ich dostalo deväť, ale len šesť preukázalo aj svoje veliteľské schopnosti a získalo vysnenú nášivku Komando.

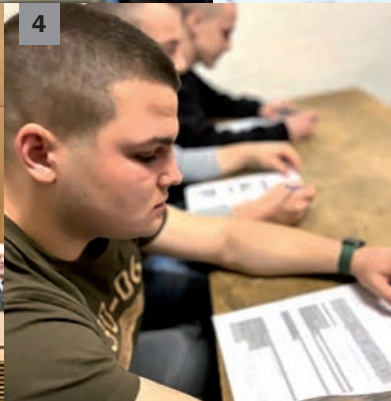
1

2

3

4

5

6

1 Minister a veľvyslanci

Podpredseda vlády SR a minister obrany Robert Kaliňák prijal veľvyslancov šiestich krajín, s ktorými diskutoval o otázkach a príležitostiach rozširovania spolupráce na politickej a vojenskej úrovni. Stretnutia s veľvyslancami Brazílie, Indie, Indonézie, Izraela, Japonska a Talianska boli tiež príležitosťou na diskusie o spolupráci a prepojení obranného priemyslu.

2 Prišla štvrtá rotácia

Pôsobenie v Mnohonárodnej bojovej skupine NATO na Slovensku úspešne ukončila tretia rotácia Armády Českej republiky pod velením plukovníka Miroslava Vybíhala. Privítali sme novú štvrtú rotáciu českých vojačiek a vojakov, ktorú vedie plukovník Petr Blecha. Na jar úlohu vedúcej krajiny v NATO MNBG SVK prevezme Španielsko.

3 Pribudli vojenský duchovní

V Akadémii ozbrojených síl gen. M. R. Štefánika sa skončil 31. dôstojnícky kurz absolventov vysokých škôl. Do poručíckej hodnosti boli menovaní aj štyria vojenský duchovní Ordinariátu Ozbrojených síl a ozbrojených zborov SR Alexander Andrejko, Dávid Šturák, Jozef Kornecký a Marek Olčák. Po úspešnom zvládnutí kurzu nastúpili do Ekumenickej pastoračnej služby poručíčka Katarína Zafková, ktorá bude pôsobiť na pozícii dekanke na Veliteľstve vzdušných síl vo Zvolene a poručíčka Lucia Martonová vo

funkcii vedúci starší dôstojník – špecialista/diakon v Ústredí ekumenickej pastoračnej služby.

4 Začal sa základný výcvik

Na prvý tohtoročný základný vojenský výcvik čakaťelov prípravnej štátnej služby a absolventov vysokých škôl 15. januára do Základne výcviku a mobilizačného dopĺňovania Martin nastúpilo 285 mladých ľudí, z toho 73 žien. Po úspešnom absolvovaní výcviku 1. marca slávnostne zložia vojenskú prísahu.

5 Nový veliaci poddôstojník

Do funkcie veliaceho poddôstojníka vzdušných síl bol ustanovený štábný nadrotmajster Rastislav Skubeň, ktorý vystriedal štábného nadrotmajstra Štefana Patassyho. Slúžil ako technik, veliteľ družstva a veliaci poddôstojník v podriadených rotách 2. brigády vzdušných síl Zvolen a v mierovej misii UNFICYP. V rokoch 2018 – 2023 zastával funkciu veliaceho poddôstojníka 2. brigády vo Zvolene a 81. krídle Sliač.

6 Štúrov rad pre Petru

Prezidentka Slovenskej republiky a hlavná veliteľka ozbrojených síl Zuzana Čaputová udelila za mimoriadne zásluhy o rozvoj Slovenskej republiky v oblasti športu Rad Ľudovíta Štúra I. triedy príslušníčke Vojenského športového centra Dukla Petre Vlhovej.

Minister obrany SR, náčelník Generálneho štábu Ozbrojených síl SR
a mesačník Obrana
vyhlasujú

23. ročník výtvarnej súťaže pre žiakov základných škôl

VOJACI OČAMI DETÍ 2024

v kategóriách

MLADŠÍ ŽIACI (1. až 5. ročník ZŠ)

a **STARŠÍ ŽIACI** (6. až 9. ročník ZŠ).

Práce označené názvom diela, menom a vekom autora, spiatočnou adresou, adresou školy, ročníkom a telefonickým kontaktom posielajte

najneskôr do 10. mája 2024

na adresu

**VOJACI OČAMI DETÍ, redakcia OBRANA, Ministerstvo obrany SR,
Námestie generála Viesta 2, 832 47 Bratislava**

Porota zložená z výtvarníkov, profesionálnych vojakov a zamestnancov rezortu obrany vyberie po tri najlepšie diela v každej kategórii.

Ocenení získajú finančné prémie a vecné ceny.

Vitiazne práce budú vystavené na putovnej výstave, uverejnené v mesačníku Obrana a na internete Ministerstva obrany SR.

So súťažnými prácami treba poslať aj písomný súhlas zákonných zástupcov súťažiacich so spracovaním osobných údajov.

Špeciáli trénovali zoskoky z výšky štyroch kilometrov

Voľným pádom

V uplynulých mesiacoch absolvovala dvadsiatka operátorov žilinského 5. pluku špeciálneho určenia pilotný kurz Military Free Fall (MFF). Pod vedením skúsených inštruktorov tak získala nové spôsobilosti.

Základom výcviku bolo najskôr úspešné zvládnutie teoretických základov, bezpečnostných a núdzových postupov, balenie padákov a nácvik jednotlivých činností vo veternom tuneli. Nasledoval základný výcvik voľného pádu.

Zrodenie výsadkára

Napokon nastal okamih, keď každý z operátorov stál na rampe lietadla. Vnímal hluk motorov a ohlušujúci nápor vzduchu. V hlave si opakoval núdzové postupy a úlohu, ktorú bude vo vzduchu plniť, no pri pohľade na krajinu z výšky sa žiadny neubránil nepatrnému úsmevu... je to tu! Signál „VPRED!“, odhodlaný krok k okraju, silný odraz.

Na rozdiel od civilného výsadkára však ten vojenský má so sebou množstvo materiálu. Okrem upevnenej zbrane aj dýchaciu masku a kyslíkovú fľašu. Teda nevyhnutné potreby

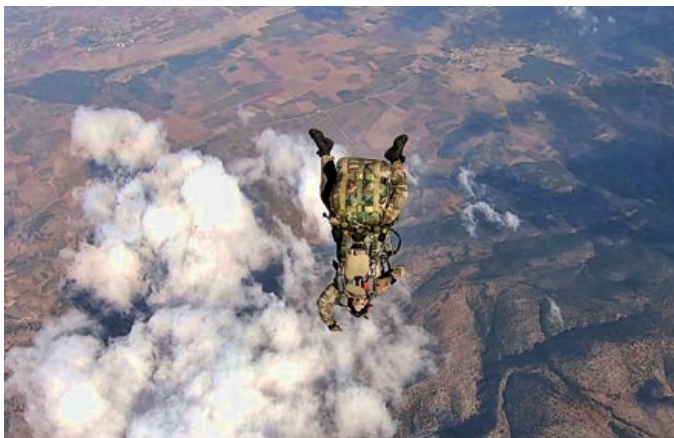

na zoskok z výšky presahujúcej 4 kilometre. Špeciálne skonštruovaný batoh umožňuje výskok s ľubovoľným materiálom, tzv. „container“, predstavoval ďalšiu výzvu, veď vážil aj viac ako 40 kilogramov. Úspešné zavŕšenie ďalšej z fáz výcviku dôkladne preveril HAHO zoskok s kompletným materiálom (zbraň, kyslík, container) s navigačným preletom na vzdialenosť približne 20 kilometrov, kde sa aj pristátie do štvorca 100×100 metrov od vytýčeného cieľa ukázalo ako bezproblémová úloha.

Skoky do tmy

Pomyselnú „čerešničku na torte“ však predstavovali taktické nočné zoskoky – štvrtá a zároveň záverečná fáza. Jeden cvičný zoskok „naľahko“ a okamžitý prechod na kompletný materiál doplnený o prístroj nočného videnia, vďaka ktorému sú operátori schopní identifikovať cieľovú plochu

a bezpečne pristáť do štvorca 200×200 metrov v absolútnej tme. Jediným záchytným bodom boli infračervené strobo-skopické svetlá označujúce smer vetra, no napriek tomu aj túto úlohu po navigačnom prelete HAHO (High Altitude High Opening – zoskok z veľkej výšky s otvorením padáka vo veľkej výške s možnosťou preletu na veľkú vzdialenosť) bezpečne zvládli.

Úspešným ukončením kurzu MFF získali nielen slovenské špeciálne sily, ale celé Ozbrojené sily SR celkom novú

spôsobilosť, ktorá otvára množstvo možností. Môžeme deklarovať schopnosť zasadiť kompletnú skupinu špeciálnych operácií so všetkým potrebným materiálom a výzbrojou na vzdialenosť niekoľko desiatok kilometrov v absolútnej tme s minimálnym rizikom odhalenia. Takáto schopnosť nachádza uplatnenie nielen pri vedení špeciálnej bojovej činnosti, no aj pri záchrane rukojemníkov z extrémne ťažko dostupného prostredia.

Text a foto: 5. pluk špeciálneho určenia Žilina

Úspešným ukončením kurzu MFF získali nielen slovenské špeciálne sily, ale i celé Ozbrojené sily SR úplne novú spôsobilosť, ktorá otvára množstvo možností.

Nádej z Horehronia

Viktória Forster je slovenská šprintérka a prekážkarka, ktorá vo svojej kariére vo farbách Dukly Banská Bystrica stihla pomeniť historické tabuľky slovenských rekordov na 60 m, 100 m a 100 m cez prekážky. Stala sa Atlétom roka na Slovensku za rok 2023 a nečudo, že sa objavila aj medzi desiatkou nominovaných na slovenského Športovca roka 2023.

Zastihli sme vás na ďalšom sústredení, atléti sa asi ani mimo sezóny netešia z pohodlia domova a svojich blízkych. Ako vyzerá váš bežný deň?

Na sústredení zvädzam aj väčší boj sama so sebou, keď musím ráno vstávať. Som typ človeka, čo si ráno rád pospí a keď zazvoní budík o ôsmej, tak to býva občas naozaj ťažké. Potom idem na raňajky, po ktorých mám približne hodinku pauzu a začnem tréning. Ten máme väčšinou spojený, aby sme mali dlhšiu regeneráciu na ďalší deň. Vo voľnom čase na sústredení si rada zájdem na pláž alebo pozriem nejaké obchody. Večer sa snažím chodiť skôr spať, ale nebudem klamať, nie vždy sa mi to podarí. Keď máme deň voľna, väčšinou si naplánujeme výlet, radi cestujeme a spoznávame krajiny.

A naopak, ako to je v deň dôležitých pretekov?

Je to rôzne. Závisí to od toho, v akom čase preteky sú. Ak sú ráno, nera-

ňajkujem, rada sa zavriem v kúpeľni a spravím si nejaký zaujímavý make-up, zvyknem pri ňom prísť na iné myšlienky a baví ma to. Ak mám preteky večer, na raňajky idem, ale vynechávam obed a idem sa niekam prejsť. A taktiež sa potom zabávam make-upom.

Pôvodom ste z Horehronia, vyrastali ste v Hronci, nejaký čas ste sa venovali aj biatlonu. Čo rozhodlo, že ste presedli na atletiku?

Biatlon bola dlho moja srdcovka, kým mi do cesty neprišla atletika. S atletikou som začala vďaka ocinovi

Každé zlyhanie ma veľmi mrzí, ale vie ma aj poriadne motivovať, nakopnúť do ďalších pretekov.

a občas som išla na nejaké preteky, kde som behávala dlhé trate ako 600 alebo 1 000 m a cezpoľné behy, ale pod vedením Janky Chrenovej som začala behať kratšie trate, čiže 300 m, 150 m a 60 m. V klube sme boli super kolektív a veľmi ma bavila všestrannosť atletiky, čo mi pri biatlone chýbalo. V deviatom ročníku základnej školy sa mi ozvala trénerka Katarína Adlerová, či by som nechcela ísť na strednú školu do Nitry a trénovať s ňou. Dlhو trvalo, kým moja mamina vstrebala, že by som mala ísť na internát, ale nakoniec to schválila, a tak si dnes môžem plniť sen.

Neľutujete teraz – po generačnej výmene v biatlone? Sledujete svoje bývalé biatlonové súperky?

Určite neľutujem, že som biatlon nechala. Je to náročný šport, čím nechcem povedať, že atletika nie je, ale je to veľký rozdiel. Ako dieťa som bola strašné šidlo, nevedela som obsedieť, vtedy som si neuvedomovala, čo je to

vytrvalostný šport. Dnes, keď sú tréningy úplne iné a vytrvalosť trénujem len zriedka, viem, že takú drinu by som na každodennej báze nezvládla. Som proste šprintérsky typ. Dievčatá sledujem a fandím im, keď ich vidím v televízii na pretekoch. Je milé si spomenúť, ako sme kedysi spolu trénovali alebo pretekali.

Aká je vaša spolupráca s Vojenským športovým centrom Dukla Banská Bystrica?

Dukla sa nám vždy snaží pomôcť a vytvára nám najlepšie podmienky na Slovensku, je super mať za sebou takú podporu, ako od nej dostávam.

Sú podmienky na Slovensku dostatočné na výchovu a rozvoj atlétov?

Máme nové a zrekonštruované štadióny, čo je super pre mladú generáciu, ale vzhľadom na to, že vrcholový šport má vysoké nároky, optimálne podmienky nám na Slovensku stále chýbajú. Aj vďaka Dukle Banská Bystrica sa však každý rok zlepšujú a tak aj my máme možnosť sa zlepšovať. Treba skrátka pracovať s tým, čo je k dispozícii.

Rada vraj skúšate aj iné atletické disciplíny, dokonca aj skok o žrdi. Čo vás na tom láka?

Keď som prišla do Nitry na strednú školu, bola som ešte strašne živé dieťa a chcela som všetko vyskúšať, žrd' mi vždy prišla veľmi atraktívna. Dnes by som do toho už asi nešla.

Venujete sa krátkym šprintom a prekážkam. Ktorá z disciplín je vám najbližšia?

Keď som začínala s atletikou, prekážky boli vždy disciplína, ktorá vo mne vyvolávala hrôzu. Vedela som si nájsť milión výhovoriek, len aby som ich nemusela skúšať na tréningu, no jedného dňa sa to vo mne akosi zlomilo a povedala som si, že to chcem skúsiť. Brala som to najprv ako zábavu, ozvláštnenie, no dnes je to moja srdcovka, s ktorou si plním sen.

Aké to je – prekonávať desaťročia platné slovenské rekordy? Máte svoj cieľ, čas, na ktorý by ste sa raz chceli dostať?

Poteší to, samozrejme, ale pravdupovediac, ak sa chcem vyrovnáť dnešnej svetovej konkurencii, tak to, bohužiaľ, nestačí. Každý slovenský rekord ma však vždy poženie dopredu. Každú sezónu si stanovím čas, ktorý by bolo super, keby sa mi podaril zabehnúť. Ale sú to len také ciele pre mňa, nehovorím o nich ani trénerke, snažím sa robiť na pretekoch všetko preto, aby tie časy a umiestnenia boli také, aké sú v mojich silách. Samozrejme, niekedy to nejde podľa plánov, ale keby všetko vždy išlo podľa plánov, bola by to nuda.

Dôležitou súčasťou vášho športového výkonu musí byť výbušnosť. Ste výbušná aj v súkromí?

Áno, som občas výbušná, ale je to v rámci motivácie, ak idem za svojimi cieľmi. Ženie ma to dopredu.

Aké vedľajšie záujmy stíhate popri trénoch a pretekani?

Na čo vám vôbec neostáva čas?

Profesionálny šport si vyberá svoju daň a veľa sa toho popri ňom nedá robiť, ale pravdupovediac, nikdy mi to nechýbalo. Šport mi prináša možnosť, ktoré mi to všetko vynahradzujú.

Viktória Forster

- nar. 8. apríla 2002 v Brezne
- členka VŠC Dukla Banská Bystrica od roku 2022
- trénerka Katarína Adlerová
- najlepšia slovenská atlétka roka 2023
- držiteľka slovenských rekordov na 60 m cez prekážky (hala, 8,03 s) 100 m (11,26 s) a 100 m cez prekážky (11,72 s a splnený limit na OH v Paríži)
- víťazka Svetovej univerziády 2023 na 100 m cez prekážky, kde získala aj 2. miesto v behu na 100 m

Čo musí človek obetovať pre úspech, hoci pre možnosť štartovať na olympiáde? Je to teraz váš najväčší (a vlastne už splnený) sen?

Treba si určiť priority a tento rok je pre mňa prioritou olympiáda, ostatné veci sa snažím nechávať bokom.

Šport a štúdium sa ladia dosť ťažko.

Ako je to vo vašom prípade? Čím by ste chceli byť, keby ste neboli profesionálnou športovkyňou?

Nikdy som nemala veľký vzťah k štúdiu, milovala som pohyb, bola som veľmi neposedné dieťa. Stále som niečo musela robiť a sedieť nad učebnicami bolo pre mňa veľmi náročné. Nikdy som nesnívala, že by som chcela byť učiteľkou alebo doktorkou. No vždy, keď som pozerala v televízii nejaký šport, tak som si hovorila, aké by to bolo krásne a super byť dobrá a vyhrávať. V biatlone ako som žiačka vyhrávala a páčilo sa mi to. Pri atletike som si povedala, že toto je presne šport, ktorý chcem robiť a chcem byť v ňom najlepšia. A práve vďaka štúdiu na vysokej škole som mala skvelú príležitosť štartovať na Svetovej univerziáde, ktorá ma priblížila k splneniu sna štartovať na olympiáde.

Čo vám pomáha pri neúspechoch, prípadne čo vás dokáže ešte viac nakopnúť v eufórii?

Som veľmi emotívny človek a ako viem prežívať radosť, tak prežívam aj smútok. Každé zlyhanie ma veľmi mrzí, ale vie ma aj poriadne motivovať, nakopnúť do ďalších pretekov. Vždy sa snažím dávať do nich všetko, no vybrala som si disciplínu, v ktorej buď to dopadne super, alebo spadnem. Niekedy si poviem, aké by to bolo krásne, keby tam tých desať prekážok nezavádzalo. Ale potom by to bolo asi príliš jednoduché a dosť veľká nuda.

Ivan Kelement

Foto: SITA

TÉMA

Kristove roky

Vojenská polícia má 33 rokov. Je najstaršou profesionálnou zložkou ozbrojených síl. Vznikla ešte v rámci bývalej federálnej armády ČSFR 21. januára 1991 na základe rozkazu ministra obrany ČSFR č. 76/1990 z 29. decembra 1990. Dnes nie je súčasťou Ozbrojených síl SR, ale ministerstva obrany. Na čele Vojenskej polície stojí riaditeľ, ktorý je priamo podriadený ministrovi obrany. Hlavné úlohy Vojenskej polície sú stanovené zákonom č. 124/1992 Zb. o Vojenskej polícii.

Skupina Vojenskej polície plnila úlohy v rámci ženíjného práporu UNPROFOR v misii OSN na území bývalej Juhoslávie. Neskôr vojenská policajti pôsobili na Balkáne v misii UNTAES, KFOR, Althea a v iných regiónoch, v misiách OSN v Eritrei, na Cypre a na Golanských výšinách, v operáciách NATO v Iraku a Afganistane a v rámci Predsunutej prítomnosti v Lotyšsku.

Vojenská polícia:

- podieľa sa na zabezpečovaní disciplíny a poriadku vo vojenských objektoch, priestoroch a na miestach, kde prebiehajú vojenské operácie alebo vojenské akcie,
- podieľa sa na zabezpečovaní disciplíny a poriadku na verejnosti,
- odhaľuje trestné činy a zisťuje ich páchatelov, robí opatrenia na predchádzanie trestnej činnosti,
- koná o trestných činoch podľa osobitného predpisu, odhaľuje priestupky, zisťuje ich páchatelov a priestupky objasňuje,
- pátra po vojakoch a po vojenskom materiáli, ako aj po ostatnom majetku štátu v správe alebo užívaní ministerstva,
- podieľa sa na ochrane zbraní, streliva, výbušnín a vojenského materiálu, ako aj ostatného majetku štátu v správe alebo užívaní ministerstva a materiálu dôležitého pre obranu,
- podieľa sa na ochrane utajovaných skutočností,

- dohliada na bezpečnosť prevádzky a premávky vojenských motorových a ich prípojných vozidiel a premávky motorových a nemotorových vozidiel,
- riadi premávku vojenských vozidiel, motorových a nemotorových vozidiel na pozemných komunikáciách,
- vykonáva dohľad nad výcvikom a zdokonaľovaním odbornej spôsobilosti vodičov vojenských vozidiel,
- vedie evidenciu vojenských vozidiel a schvaľuje ich technickú spôsobilosť,
- vedie evidenciu a štatistiky potrebné na plnenie svojich úloh,
- zabezpečuje osobnú bezpečnosť určených osôb,
- podieľa sa na ochrane lietadiel vo vojenských službách a ich letov.

Pôsobnosť Vojenskej polície sa vzťahuje na:

- vojakov a zamestnancov ministerstva pri plnení služobných úloh, ktoré stanoví minister,
- osoby, ktoré sa nachádzajú vo vojenských objektoch, priestoroch a na miestach, kde prebiehajú vojenské operácie alebo vojenské akcie,
- osoby, ktoré páchajú trestnú činnosť alebo priestupky spolu s vojakmi alebo proti majetku vo vojenských objektoch, priestoroch a na miestach, kde prebiehajú vojenské operácie alebo vojenské akcie.

Na boj s environmentálnou kriminalitou

Na zefektívnenie boja s environmentálnou kriminalitou techniku Vojenskej polície doplnili drony a terénne štvorkolky spolu s príslušenstvom, ktoré jej umožnia odhaľovať tento špecifický druh kriminality a hliadkovú činnosť aj vo vojenských obvodoch a v ťažko dostupnom teréne.

Zakúpenými dronmi využívanými napríklad na monitorovanie nelegálnej ťažby dreva, nelegálnych skládok odpadov a neoprávneného pohybu osôb vo vojenských obvodoch je Vojenská polícia schopná vďaka zabudovanému nočnému videniu a termovízii odhaľovať protiprávne konanie aj v noci. Nové materiálno-technické vybavenie na boj s environmentálnou kriminalitou dodali pre oddelenia

policajného výkonu Bratislava, Zvolen a Michalovce, pretože v územnom obvode týchto oddelení sa nachádzajú vojenské obvody, ktorých súčasťou sú vojenské lesy.

V decembri sa uskutočnil v priestoroch odboru výcviku a kynológie Vlkanová – Hronsek kurz techniky jazdy na štvorkolkách, na ktorom sa zúčastnilo dvanásť príslušníkov odboru policajného výkonu Bratislava a odboru policajného výkonu Prešov. Kurz bol zameraný na obsluhu, používanie a základnú údržbu štvorkoliek s automatickou prevodovkou CFMOTO Gladiator X850 EPS T3B/EU5, s dôrazom na oboznámenie sa s funkciami a vlastnosťami týchto vozidiel, na ich obsluhu vrátane doplnkovej výbavy a tiež na základnú užívateľskú údržbu. Ale aj na praktické jazdy po spevnenom i nespevnenom povrchu so zameraním na špecifiká štvorkoliek – napríklad rozbeh, prejazd zákrutou či jazda po naklonenom teréne.

Vo veku dospelosti

Vojenská polícia si v januári pripomenula už 33 rokov. V takom veku – Kristových rokoch – je človek dospelý, v plnom rozkve duševných i fyzických síl. Súčasným riaditeľom Vojenskej polície, deviatym v historickom poradí, je plukovník Valentin Cebo. Môže teda sumarizovať dosiahnuté úspechy, ale aj definovať nové výzvy.

V akej kondícii vstúpila Vojenská polícia do Kristových rokov?

V súčasnosti prechádza viacerými zmenami, ktoré sa navzájom prelínajú a vyžadujú

Odstreľovačky sa osvedčili

Riaditeľ VP plukovník Valentín Cebo spokojne konštatuje, že významným momentom v minulom výcvikovom období bolo prevzatie nových odstrelovacích pušiek SAKO TRG 42 A1 spolu s optickými zameriavačmi a ďalším príslušenstvom.

Tieto zbrane sú určené na strelbu na stredné a dlhé vzdialenosti a vyznačujú sa vysokou presnosťou. Spomínané atribúty umožnia precíznu strelbu aj v najnáročnejších podmienkach, ktoré sa môžu vyskytnúť pri plnení úloh v medzinárodnom alebo domacom krízovom manažmente.

Treba spomenúť výcvik odstrelovačov, ktorý prebieha v pravidelných intervaloch už od roku 2007. Do výcviku sa implementujú poznatky získané v rámci výcvikov so zahraničnými partnermi, ale aj z nasadenia slovenských vojenských policajtov v rámci medzinárodného krízového manažmentu. Napríklad v operácii EUNAFOR MED SOPHIA I. a II. alebo pôsobenie v stálych námorných silách okamžitej reakcie – SNMG 1.

V decembri minulého roku sa na základe plánu bilaterálnej spolupráce v gescii oddelenia špeciálneho výcviku, odboru výcviku a kynológie Vlkanová – Hronsek uskutočnil spoločný výcvik odstrelovačov „Winter Sniping 2023“. Zúčastnili sa na ňom odstrelovači oddelenia špecializovaných policajných operácií Vojenskej polície SR, odstrelovači Po-

hotovostného oddelenia Prostějov Vojenskej polície Českej republiky a príslušníci Centra výcviku Lešť.

Prvá etapa výcviku sa uskutočnila v priestoroch VTSÚ Záhorie, kde pre príslušníkov výcviku pripravili strelecké úlohy na stredné vzdialenosti do 700 metrov. Druhá etapa výcviku bola v priestoroch Centra výcviku Lešť a bola zameraná na strelbu v zastavaných oblastiach v denných podmienkach, ale aj pri zníženej viditeľnosti v noci. Pri streleckých cvičeniach sa preverila rýchla identifikácia cieľa, strelba na stacionárne a pohyblivé ciele. Strelecké cvičenia v noci sa zamerali na pozitívnu identifikáciu určeného cieľa. Počas plnenia nočných streleckých úloh si príslušníci výcviku zdokonalili identifikáciu, strelbu na viac cieľov a mohli si vyskúšať strelbu počas hustého sneženia, ktorá bola pre malú viditeľnosť o to zložitejšia.

Neoddeliteľnou súčasťou výcviku odstrelovača je aj problematika „CQB“, kde musia všetci cvičiaci pôsobiť ako jeden tím, ktorý má na splnenie stanovenej úlohy obmedzený čas. V tomto prípade sa pozitívne ukázala profesionalita a vycvičenosť všetkých cvičiacich, ktorí úlohu splnili bezchybne.

vyššie nároky na koordináciu procesov riadenia. Ide najmä o generačnú výmenu personálu, postupné zvyšovanie počtov, ktoré súvisí s predchádzajúcou zmenou organizačnej štruktúry platnou od 1. 9. 2023, implementáciou nových spôsobilostí a s tým súvisiacim technickým a materiálnym vybavením a prípravou špecialistov. V priebehu minulého roka odišlo do zálohy 58 vojenských policajtov, zároveň sme však prijali 98 nových príslušníkov Vojenskej polície. To všetko pri plnom zachovaní úrovne plnených úloh, ktoré nám vyplývajú zo zákona, resp. z medzinárodných zmlúv. Na to sme museli prijať príslušné opatrenia súvisiace najmä s vytvorením podmienok na adekvátnu prípravu novoprijatých príslušníkov VP formou vstupných odborných kurzov. Veľkou výzvou sú nové spôsobilosti ako air-

marshali, antidronová ochrana, odborná príprava a výcvik personálu v oblasti odhaľovania envirokriminality vo vojenských obvodoch. Tiež budovanie rot vojenskej polície, ktorá je deklarovaným príspevkom VP v rámci cieľov spôsobilostí a do ktorej sme v rámci organizačnej štruktúry doplnili ďalšie požadované spôsobilosti. V rámci organizačnej štruktúry sme do nej doplnili vyšetrovanie, kriminalistických technikov a skupinu služobnej kynológie.

V čom sú silné a slabé stránky?

Na túto otázku odpoviem možno trochu zvláštne, ale silnou aj slabou stránkou Vojenskej polície sú ľudia. Môžete mať neobmedzené ľudské zdroje, tú najlepšiu štruktúru, najmodernejšie vybavenie, ak však nemáte pripravených, odhodlaných ľudí, ktorí robia túto prácu z presvedče-

nia, zo silnej stránky sa stáva najslabšia. Preto si myslím, že najdôležitejší je personál. Našťastie, vo väčšine prípadov sa Vojenská polícia môže spoľahnúť na svojich príslušníkov, ktorí každý deň dokazujú, že sú profesionáli, odhodlaní a pripravení plniť úlohy na najvyššej úrovni. Pracujeme na tom, aby to tak bolo aj v budúcnosti. Zlepšovaním pracovných podmienok a to predovšetkým v oblasti modernizácie infraštruktúry, ale aj kvalitnejším a zaujímavejším výcvikom. Napríklad od minulého roka sme zaviedli tzv. zladňovacie výcviky oddelení policajného výkonu. Pokračujeme a snažíme sa zintenzívniť vysielanie našich príslušníkov do kurzov v zahraničí. No a na poslednom mieste dbáme, aby vojenská policajti pracovali s modernou technikou, výzbrojou a výstrojom.

Air Marshalling

Jednou z hlavných výcvikových aktivít, ktorá prebiehala kontinuálne celým minulým výcvikovým obdobím, bola oblasť zaistovania ochrany lietadiel vo vojenských službách a ich letov, tzv. Air Marshal.

Počas výcviku v tejto oblasti sa určení príslušníci zdokonaľovali v taktických činnostiach, špeciálnej streleckej príprave a v taktike služobných zákrokov v špecifických priestoroch leteckých prostriedkov.

Zásah vo vzduchu

Významnou časťou výcviku, ktorý sa realizoval v minulom období v oblasti zaistovania ochrany lietadiel, bol spoločný výcvik s príslušníkmi 46. krídla Kuchyňa. Hlavným cieľom spoločného výcviku bolo oboznámenie sa posádok lietadiel s taktickými, policajnými a streleckými činnosťami, ktoré sú nevyhnutné na plnenie úloh týkajúcich sa zaistovania ochrany lietadiel vo vojenských službách a ich letov.

Vybraní príslušníci absolvovali odborný kurz v Českej republike. Okrem iného preto, ako poznamenáva riaditeľ Vojenskej polície plukovník Valentín Cebo, aj v tejto oblasti života vojenských policajtov dochádza ku generáčnej obmene. Odborný kurz pozostával z teoretickej i praktickej časti. Frekventanti kurzu sa v jeho priebehu oboznámili s bezpečnostnými a možnými taktickými postupmi pri rôznych krízových situáciách, ktoré môžu nastať počas ich činnosti v leteckom prepravnom prostriedku.

Krízové situácie

Časť praktického výcviku sa uskutočnila v priestoroch CATC (Czech aviation training center). Frekventanti si precvičili modelové situácie a činnosť s leteckým personálom počas núdzového opustenia rôznych typov lietadiel, ako aj reakciu na krízové situácie. Nechýbali ani služobné zákroky a použitie donucovacích prostriedkov v špecifických priestoroch lietadla.

Súčasnou výcviku bol aj reálny let v českom vojenskom dopravnom lietadle CASA C-295M. Pred letom sa oboznámili s priestormi lietadla, jeho technikou a zosúladi si činnosť s posádkou lietadla pri možných incidentoch. Počas letu si precvičili poskytnutie prvej pomoci, činnosť pri núdzovej zmene výšky letovej hladiny, činnosť pri vyhýbacích manévroch a po pristátí lietadla zabezpečovali jeho ochranu. Poslednou časťou výcviku bola strelecká príprava ukončená kvalifikačným streleckým testom.

Čo nové ste v poslednom období dosiahli v oblasti výcviku, aké sú najvýznamnejšie výcvikové aktivity?

V rámci domáceho výcviku sme sa v uplynulom období zamerali na kurzy a výcviky potrebné na plnenie úloh Vojenskej polície. Základom je vstupný odborný kurz. V jeho rámci vojenská policajti nadobúdajú znalosti a zručnosti, ktoré im umožňujú získať kompetencie potrebné na výkon služby vojenského policajta pred ich zaradením do priameho policajného výkonu. Ďalšou aktivitou sú kariérne kurzy. V nich si vojenská policajti prehľbujú svoje znalosti a zručnosti a po ich úspešnom absolvovaní tak splnia jednu z požiadaviek na povýšenie. Ďalšie odborné znalosti a zručnosti získavajú a prehľbujú v odborných kurzoch: služba dopravnej a poriadkovej polície,

ochrana a sprevádzanie, ochrana kolón, odstreľovač, osobná ochrana, boj zblízka, brokovnica, sebaobrana, služobné zákroky, vodiči s právom prednostnej jazdy, plánovanie pre malé taktické jednotky, vozidlá Land Rover Defender, Mercedes a Aligator, potláčanie a regulovanie davu, policajná strelba (krátka guľová zbraň), bojová strelba, krízový manažment a operácie s vyššou mierou rizika. Dôležitou výcvikovou aktivitou je oblasť zaistovania ochrany lietadiel vo vojenských službách a ich letov, tzv. Air Marshal. Počas nej sa určení príslušníci zdokonaľovali v taktických činnostiach, špeciálnej streleckej príprave a taktike vykonávania služobných zákrokov v špecifických priestoroch leteckých prostriedkov. Významným bol preto spoločný výcvik s príslušníkmi 46. krídla Kuchyňa.

Medzi ďalšie výcvikové aktivity patrili odborné kurzy osobná ochrana a ochrana a sprevádzanie. Boli zamerané na taktické činnosti a postupy ochrancu, ochranného tímu, zloženie autokolóny a činnosti a postupy počas prepravy určených osôb v autokolóne. V tejto oblasti v niektorých prípadoch spolupracujeme aj s príslušníkmi Úradu na ochranu ústavných činiteľov a diplomatických misií MV SR. Dôležitou oblasťou výcviku je výcvik vodičov motocyklov oddelenia ochrany osôb a sprevádzania. Všetci príslušníci Vojenskej polície z oddelenia policajného výkonu sa zdokonaľovali najmä v taktike služobných zákrokov, v oblasti automobilovej prípravy s využitím novovybudovaného polygónu na výcvik vodičov a v streleckej príprave. Ďalšou dôležitou úlohou bolo pokračovanie v procese zaraďova-

Pomoc v Gruzínsku

Príslušníci Vojenskej polície už dlhodobejšie pomáhajú vojenským policajtom Gruzínska. Najmä od zintenzívnenia spolupráce tejto kaukazskej krajiny v rámci projektu Mnohonárodného práporu vojenskej polície NATO MNMPBAT.

Spolupráca pokračovala aj v poslednom mesiaci minulého roka. Skúsení inštruktori Vojenských polícií Poľska, Českej republiky a Slovenska pomáhali s odbornou prípravou a výcvikom policajných spôsobilostí inštruktorov Vojenskej polície Gruzínska v zmysle štandardov NATO.

Výcvik inštruktorov sa uskutočnil na základni East Battalion v hlavnom meste Tbilisi, kde sa realizovala odborná príprava. Vo výcvikovom priestore Vaziani, kde si vojenský policajti Gruzínska mohli precvičiť rôzne spôsobilosti, ako aj organizovanie a uskutočňovanie niekoľkých druhov operácií.

Na výcviku sa za Vojenskú políciu SR zúčastnili poručík Kamil Kaščák a nadrotmajster Marián Lenčes. Oba sú prísluš-

níkmi oddelenia špecializovaných policajných operácií Prešov. Vojenský policajti z Poľska, Českej republiky a Slovenska v medzinárodnom prostredí nielen cvičili a pripravovali svojich gruzínskych kolegov, ale snažili sa im odovzdať čo možno najviac

Kriminalistický kurz

Neodmysliteľnou súčasťou života Vojenskej polície je práca kriminalistických technikov. Aj preto sa v priestoroch odboru výcviku a kynológie Vlkanová – Hronsek uskutočnil už v poradí druhý základný špecializačný kurz kriminalistických technikov pod vedením vedúceho staršieho kriminalistického technika oddelenia odhaľovania a dokumentovania trestnej činnosti Trenčín.

Účastníci kurzu si osvojili teoretické vedomosti a praktické zručnosti potrebné na výkon kriminalisticko-technických činností. V rámci kurzu nechýbala ani týždňová stáž v Strednej odbornej škole Policajného zboru v Košiciach.

nia vojakov v zálohe do aktívnych záloh Vojenskej polície a pravidelné cvičenia vojakov v aktívnych zálohách. Naše oddelenie kynológie je hlavným garantom služobnej kynológie v rezorte obrany. Robí kurzy na výcvik psovodov a služobných psov, organizuje inštruktážno-metodické zamestnania, majstrovstvá vo výkone psovodov a služobných psov MO SR a sleduje najnovšie trendy a výcvikové metódy, ktoré sa potom snaží implementovať do výcviku psovodov a služobných psov. V roku 2023 sa v rámci kynológie uskutočnilo celkovo 10 kurzov pre OS SR. V našich výcvikových zariadeniach poskytujeme výcvik a prípravu aj pre príslušníkov OS SR. V minulom výcvikovom období to bolo dvadsaťštyri kurzov a výcvikov. Boli zamerané na výcvik vodičov s právom prednostnej jazdy.

A čo medzinárodná spolupráca?

Dôležitým prvkom medzinárodnej spolupráce v oblasti výcviku bola i v uplynulom období bilaterálna spolupráca s Vojenskou políciou Českej republiky. V rámci nej sme absolvovali 12 spoločných výcvikových aktivít, ktoré boli zamerané napr. na oblasti osobnej ochrany, streleckej prípravy, výcvik vodičov motoriek, kynologický výcvik, ako aj výmenu skúseností pri zaisťovaní ochrany lietadiel vo vojenských službách a ich letov tzv. Air Marshal. Významným momentom v rámci medzinárodnej spolupráce bolo zabezpečenie špecializovanej prípravy v prospech príslušníkov ukrajinskej armády. Spomínaný výcvik ukrajinskí partneri hodnotili veľmi pozitívne. V rámci spolupráce s Policajným zborom SR sa v roku 2023 uskutočnili medzinárodné

cvičenia, ktoré organizovala NAKA a boli zamerané na špeciálne pachové práce (vyhľadávanie zbraní a streliva, výbušnín, omamných a psychotropných látok). Na cvičení sa zúčastnili aj psovodi Vojenskej polície so služobnými psami. Ukázali, že sú pripravení na výbornej úrovni a sú použiteľní do reálnych situácií s medzinárodnou účasťou. Takáto výmena skúseností ich ďalej posúva dopredu. Dôkazom bola aj účasť našich kynológov na medzinárodnej súťaži psovodov v Poľsku, kde náš príslušník v konkurencii súťažiacich zo 4 krajín obsadil 2. miesto. V roku 2023 sme zorganizovali medzinárodnú zdokonaľovaciu prípravu kriminalistických technikov Vojenskej polície s účasťou zástupcov Úradu špeciálneho vyšetrovania USAF (United States Air Force) v Európe a špecialistov z českej Vojenskej polície.

nielen teoretických, no najmä praktických skúseností. Vojská polícia Gruzínska, ktorá sa už niekoľko rokov podieľa na projekte NATO MNMPBAT a usiluje sa o plnohodnotné členstvo, požiadala stálych členov projektu o podporu pri výcviku a príprave ich príslušníkov v súlade s NATO štandardmi.

Slovenskí vojenský policajti sa podieľali v tejto oblasti na odbornej príprave a výcviku jednotlivca a malých jednotiek, ale aj na výcviku policajných spôsobilostí budúcich inštruktorov v rámci schválených NATO štandardov a operačných postupov.

Najlepší poddôstojník Vojskej polície

Vojská polícia patrí medzi tie súčasť rezortu, ktoré si udržiavajú peknú a prospešnú tradíciu vo forme oceňovania najlepšieho poddôstojníka. Úspešne ho využíva na pozitívnu prezentáciu svojich príslušníkov.

„**O**cenenie udeľujeme už od roku 2011,“ konštatuje riaditeľ Vojskej polície plukovník Valentín Cebo. „Je to jeden z efektívnych prostriedkov, ktorý nám pomáha nasimulovať profesionálne konkurenčné prostredie medzi poddôstojníkmi Vojskej polície. Poskytuje pozitívnu motiváciu a vzorový model pre mladších vojenských policajtov. Ocenenie najlepší poddôstojník na základe presne stanovených kritérií je nielen formou zhodnotenia individuálneho prístupu jednotlivca za prínos k budovaniu vysoko profesionálnej Vojskej polície, ale aj pevnou súčasťou programov profesionálneho rozvoja poddôstojníkov Vojskej polície.“

Výberová komisia po vykonaní záverečných pohovorov s kandidátmi na ocenenie jednohlasne na základe vyhodnotení všetkých kritérií výberu dospela k záveru, že najlepším poddôstojníkom Vojskej polície na výcvikový rok 2023 sa stal príslušník odboru prípravy a plánovania operácií Trenčín, oddelenia špeciálnych policajných operácií skupiny Topoľčany, veliteľ 1. tímu nadrotmajster Ivan Mančuška.

A prečo práve on? Veliaci poddôstojník Vojskej polície štábný nadrotmajster Radovan Orgoník vysvetľuje, že do výberu sa dostalo päť najlepších poddôstojníkov z jednotlivých súčastí Vojskej polície. „Skúmali sme ich prednosti z mnohých uhlov pohľadu. V prípade nadrotmajstra Ivana Mančušku okrem iného zavážili aj jeho bohaté skúsenosti z pôsobenia v medzinárod-

ných operáciách. Dva razy bol v operácii ISAF v Afganistane, raz v operácii EUNAVFOR MED SOPHIA v Stredozemnom mori na palube nemeckej vojskej lode. Okrem toho sa zúčastnil aj na mnohých cvičeniach a výcvikoch v rámci Mnohonárodného práporu vojskej polície NATO (MNMPBAT).“

Podľa veliaceho poddôstojníka Vojskej polície nadrotmajster Mančuška v hodnotenom roku dosiahol výborné služobné hodnotenie a rovnako bol hodnotený z pohybovej výkonnosti a streleckej prípravy. Pri účasti na spomínaných cvičeniach boli výborne hodnotené jeho líderské schopnosti, kritické a kreatívne myslenie pri plnení stanovených úloh. Okrem toho je dobrovoľným darcom krvi, získal striebornú Janského plaketu. Reprezentoval Vojskú políciu na verejnosti počas rôznych ukážok, plnil úlohy nad rámec svojich služobných povinností, bol zaradený do rôznych komisií v rámci Vojskej polície. Počas plnenia úloh mimo územia Slovenskej republiky plne

využil svoju jazykovú pripravenosť, čo sa pozitívne preukázalo na jeho výsledkoch. Pri záverečnom pohovore pred výberovou komisiou okrem iného presvedčil všetkých jej členov svojim verbálnym prejavom a vojenským vystupovaním. Jeho portrét visí na chodbe veliteľskej budovy Vojskej polície v Trenčíne.

Zľava riaditeľ VP plk. V. Cebo a najlepší poddôstojník VP v roku 2023 nrtm. I. Mančuška

šlo o pilotnú aktivitu, kde hlavným cieľom bola výmena informácií a prezentácia nových metód zaistovania stôp kriminalistickými technikmi v armádach NATO. Minulý rok sa nám podarilo nadviazať kontakt aj s rakúskou políciou a príslušníci Vojskej polície sa zúčastnili na medzinárodnom výcviku jazdy na policajných motocykloch. V rámci projektu NATO Mnohonárodného práporu vojskej polície (NATO MNMPBAT) sa naši príslušníci zúčastnili na viacerých výcvikových aktivitách, ktoré vyvrcholili medzinárodným cvičením Sharp Lynx 2023 v Českej republike. Jednotka Vojskej polície SR ako organická časť mnohonárodného práporu, ale aj príslušníci štábu práporu ukázali vysokú profesionalitu a odbornú pripravenosť. V rámci cvičenia bola organizovaná aj strelecká súťaž v bojovej

strelbe, kde dominovali naši príslušníci a získali 1. a 2. miesto v jednotlivcoch a aj 1. miesto v družstvách spomedzi šiestich krajín, čo potvrdilo vysokú mieru vycvičenosti a pripravenosti našich vojenských policajtov.

Kde všade v zahraničí v súčasnosti pôsobia vojenský policajti a čo prinášajú získané medzinárodné skúsenosti pre rozvoj Vojskej polície?

Naši príslušníci v súčasnosti pôsobia v rámci medzinárodného krízového manažmentu vo viacerých vojenských operáciách pod záštitou OSN, NATO a Európskej únie. V misii OSN UNFICYP na Cypre pôsobíme už od roku 2001. Momentálne v Nikózii pôsobi sedem príslušníkov. Pod záštitou NATO sú nasadení naši príslušníci v operácii NATO MISSION IRAQ (NMI)

v Iraku, kde je jeden príslušník a vo vojskej operácii Predsunutá prítomnosť NATO v Lotyšsku. Tam pôsobia dvaja naši príslušníci. A napokon je to vojská operácia Európskej únie EUFOR-ALTHEA v Bosne a Hercegovine, dvaja príslušníci pôsobia v štruktúre jednotky Medzinárodnej vojskej polície (IMP). Pôsobenie príslušníkov vo vojenských operáciách je nenahradiiteľnou formou získania skúsenosti z medzinárodného prostredia a reálnych vojenských operácií. Vojská polícia má mnohých viacnásobných vojnových veteránov najmä v poddôstojníckom zbore, ktorí sú rešpektovaní za svoje skúsenosti a odborné vedomosti a zručnosti. Práve oni pomáhajú vychovávať, ale aj správne motivovať mladších kolegov. Taktiež máme príslušníka, ktorý pôsobí v Mnohonárodnej bojovej sku-

Deti a vojenský policajti

V roku 2011 sa začala neformálna spolupráca medzi Detským domovom v Kráľovej Lehote a odborom krízového manažmentu, výcviku a kynológie Vojenskej polície Vlkanová – Hronsek.

Na začiatku bol priateľský rozhovor medzi dnes už bývalým starším inšpektorom oddelenia krízového manažmentu rotným Pavlom Klaučom, ktorý je rodákom z Kráľovej Lehoty, a vychovávateľom z Detského domova Liptovský Hrádok, pracovisko Kráľová Lehota (dnes Centra pre deti a rodiny) Mariánom Beňom.

Pekná tradícia

„Spolupráca postupne naberala na obrátkach. Som rád, že práve vďaka táboru sa naši chovanci začali priaznivo pozeráť na vojenské povolanie. Vysoko oceňujem, že vojenský policajti z Vlkanovej vytvorili pre náš domov účet, prostredníctvom ktorého prispievajú na chod nášho detského domova, najmä na voľnočasové aktivity,“ hovorí Marián Beňo.

V prvý augustový týždeň 2023 znova pripravili vojenský policajti pre chovancov zaujímavý program. Podplukovník Marián Turanský, riaditeľ odboru výcviku a kynológie VP Vlkanová – Hronsek hovorí: „Spočiatku to boli len statické ukážky výzbroje a výstroja Vojenskej polície a praktických ukážok. Postupne sme prešli na formu viacdňového, teraz už týždňového programu s vojenskou problematikou. Sme radi, že sa stretáva s pozitívnou odozvou. Tajne dúfame, že z chovancov raz vyrastie budúci príslušník OS SR či dokonca Vojenskej polície.“

Bude z nej policajtko?

A tento sen sa možno stane o pár rokov skutočnosťou. Veď 16-ročná Bianca, ktorá bola v tábore už po štvrtý raz, nedávno úspešne ukončila prvý ročník strednej školy ochrany osôb a majetku v Sečovciach. „Po maturite by som chcela ísť na vojenskú akadémiu a stať sa vojenskou policajtkou. Vojenský policajti ma motivovali k tomuto kroku,“ prezrádza Bianca. Pred skalnými prekážkami Bralce v Centre výcviku Lešť povzbudzovala aj

pine v rámci Enhanced Vigilance Activities (eVA) na Lešti. Je síce doma na Slovensku, ale je v každodennom kontakte s jednotkami a vojskami partnerských krajín, takže jeho činnosti a aktivity sú v podstate v medzinárodnom prostredí. Momentálne má Vojenská polícia aj jednu dôstojnícku pozíciu v NATO Centre výnimočnosti Vojenskej polície v poľskej Bydhošti.

Aká nová technika, zbrane či výstroj sa najnovšie objavila vo Vojenskej polícii?

V závere roka 2021 bolo pre Vojenskú políciu obstaraných 80 ks samopalov H&K UMP SD vrátane príslušenstva. V priebehu rokov 2022 – 2023 sa podarilo obstaráť brokovnice a odstrelávačky (prostredníctvom NSPA), pištole Glock a vysokotlakové nafukovacie stany. Na

zabezpečenie plnenia úloh v oblasti envirokriminality vo vojenských obvodoch sa obstarali drony a terénne štvorkolky s príslušenstvom, ktoré nám umožnia vykonávať hliadkovú činnosť aj v ťažko dostupnom teréne. Zakúpenými dronmi využívanými napríklad na monitorovanie nelegálnej ťažby dreva a neoprávneného pohybu osôb vo vojenských obvodoch je Vojenská polícia schopná vďaka zabudovanému nočnému videniu a termovízií vykonávať hliadkovú činnosť aj v noci. Na zaistovanie ochrany lietadiel vo vojenských službách OS SR a ich letov bol obstaraný prenosný RTG skener, ktorý bude slúžiť na kontrolu komplexnej sady príručnej batožiny jedným skenovaním. Na potreby činnosti kriminalistických technikov sme obstarali kriminalistický materiál a to predovšetkým vo forme kri-

minalistických kufríkov. Vojenská polícia tiež disponuje monitorovacím zariadením na sledovanie a v prípade potreby aj rušenie pohybu dronov nad vojenskými objektami na území Slovenska. Využívame ho na nepretržitú detekciu, zisťovanie a odhaľovanie protiprávnej činnosti v súvislosti s vykonávaním neoprávnených letov dronmi nad vojenskými objektmi a v riadenom vzdušnom priestore v blízkosti vojenských letísk Prešov, Sliač a Kuchyňa. V priebehu tohto roka očakávame dodanie osobných lietadiel vo vojenských službách OS SR a ich letov bol obstaraný prenosný RTG skener, ktorý bude slúžiť na kontrolu komplexnej sady príručnej batožiny jedným skenovaním. Na potreby činnosti kriminalistických technikov sme obstarali kriminalistický materiál a to predovšetkým vo forme kri-

svoje mladšie kamarátky Simonu, Lauru a Petru, aby sa lanových prekážok nebáli.

A čo čakalo na chovancov minulý rok? Inštruktor – špecialista oddelenia špeciálneho výcviku rotmajster Milan Gmíter vyratúva: „Po privítaní v našom centre vo Vlkanovej dostali základy zo zdravotníckej prípravy, aby si vedeli v prípade potreby navzájom poskytnúť prvú pomoc, nasledovala topografická príprava a ukážky jej praktického využitia. Postavili si stany, v ktorých nocovali. Potom ich čakalo nočné zamestnanie, zamerané na prepátravanie a prehľadávanie lesného priestoru v oblasti Hronseka i nočný prepád. Po budíčku rozcvička a po raňajkách presun do Centra výcviku Lešť. V spolupráci s CV Lešť sme pre nich pripravili program na skalnom cvičisku Bralce. Nasledovala návšteva armádneho športového strediska Dukla v Banskej Bystrici, kde deti prijal jeho riaditeľ podplukovník Matej Tóth, ktorý im predstavil stredisko, jeho úspechy a športoviská.“

Motivácia pre deti

Vychovávateľ CDR Ján Moravčík pripomína, že pre chovancov je to vždy veľké osvieženie, zmena, na ktorú sa už dlho pred táborom tešia. „Snažia sa dostať do výberu. Je to, samozrejme, svojím spôsobom za odmenu, za celoročné výsledky. Vlni sme tu mali staršie deti a prevažne chlapcov, tento rok sme zostavu obmenili. Sú tu menšie deti a viac dievčat.“

Záver celotýždňového tábora prebehol na Liptove, kde ich okrem iného čakal pohyb v náročnom horskom teréne Nízkyh Tatier a plnenie rôznych úloh z topografie a orientácie v lese.

Tému pripravil Jozef Žiak • Foto: Vojenská polícia, autor

Zasadenie vrtuľníkom

Vyčlenené zložky Vojenskej polície musia byť dokonale pripravené aj na prípadné zasadenie a vyzdvihnutia vrtuľníkom. Aj preto sa v gescii oddelenia špeciálneho výcviku odboru výcviku a kynológie Vlkanová – Hronsek uskutočnil základný výcvik, zameraný na oblasť alternatívnych spôsobov zasadenia a vyzdvihnutia vrtuľníkom. Výcvik bol určený pre príslušníkov skupín špecializovaných policajných operácií a uskutočnil sa vo Vlkanovej – Hronseku, v Centre výcviku Lešť a v 51. krídle Prešov.

Frekvencianti sa najskôr vo Vlkanovej – Hronseku a v CV Lešť oboznámili s teoretickými otázkami. Okrem iného aj s postupmi pri núdzovom opustení vrtuľníka UH-60 M a riešení mimoriadnych udalostí. Nasledoval výcvik zlaňovania pomocou hrubého lana vo dne a v noci z lezeckého trénažéra Jakub Koloseum. V Prešove si precvičili praktické zasadenie vrtuľníkom UH-60m Black Hawk metódou Fries vo dne aj v noci. Zároveň sa uskutočnil aj kvalifikačný a zdokonaľovací kurz pre vysadzovačov Vojenskej polície.

– 2023 uskutočnilo niekoľko investičných akcií, najmä vo Vlkanovej a Hronseku. Podarilo sa vybudovať polygón na výcvik vodičov, ktorého areál plánujeme rozšíriť tak, aby komplexne pokrýval výcvik vodičov, napríklad v oblastiach vedenia motorového vozidla s právom prednostnej jazdy, vedenia vozidla pri jazde v kolóne a riešenia čo najväčšieho spektra krízových situácií. V súčasnosti sa spracúva projektová dokumentácia na rekonštrukciu ubytovacieho zariadenia. V Hronseku sa úspešne zrekonštruovala a zmodernizovala jedna z dvoch strelníc pre ručné zbrane, pričom v plnom prúde je proces aj na modernizáciu a rekonštrukciu druhej strelnice.

Osvedčila sa súčasná štruktúra, alebo plánujete nejaké zmeny?

Súčasná štruktúra Vojenskej polície je platná od 1. 9. 2023. Vychádza z dlhodobého plánu rozvoja Vojenskej polície do roku 2035. V minulosti takýto plán rozvoja neexistoval a k organizačným zmenám resp. k potrebnému zvyšovaniu počtov dochádzalo len na základe vývoja a potrieb. Práve preto bol vypracovaný dlhodobý plán rozvoja Vojenskej polície. V ňom sú zohľadnené naše potreby súvisiace s deklarovanými záväzkami v rámci cieľov spôsobilostí. Ide najmä o rotu Vojenskej polície, ako aj ďalšie požiadavky na posilnenie ochrany objektov, služobnej kynológie, policajného výkonu a ochrany osôb. V roku 2024 by sme chceli posilniť najmä oblasť ochrany osôb a sprevádzania tak, aby sme mohli deklarovať plnú spôsobilosť v tejto oblasti. Okrem toho pôjde aj o doplnenie

výcvikových kapacít, logistiku a zefektívnenie analytickej činnosti v oblasti policajného výkonu. V rámci týchto zmien za kľúčové považujeme rozšírenie oddelenia ochrany osôb a sprevádzania odboru policajného výkonu Bratislava vzhľadom na enormný nárast úloh v oblasti zabezpečenia ochrany osôb a to predovšetkým z pohľadu zabezpečenia ochrany určených osôb, ale aj vysokého nárastu preprav vojenského materiálu cez územie SR vyžadujúceho si zvýšené bezpečnostné opatrenia. Rozšírením oddelenia všeobecného výcviku a oddelenia špeciálneho výcviku odboru výcviku a kynológie Vlkanová-Hronsek zasa reagujeme na stále sa zvyšujúce nároky na výcvik vzhľadom na dlhodobú udržateľnosť kvality poskytovanej odbornej prípravy.

Prvý štart severokórejskej rakety so satelitom v máji 2023 bol neúspešný

Vesmírne preteky na Kórejskom polostrove

Severná Kórea v novembri 2023 vypustila svoj prvý špiónážny satelit. Prvú vojenskú družicu vzápätí vypustila aj Južná Kórea. Medzi oboma štátmi prestala platiť dohoda z roku 2018, ktorej cieľom bolo zníženie napätia. To začína opäť eskalovať.

Satelit Mallikjong-1 (v preklade Teleskop-1) vyniesla raketa Čchollima-1, ktorej názov zasa označuje mýtického koňa. Podarilo sa to až na tretí pokus.

Do tretice

Prvýkrát v máji 2023 zlyhal druhý z troch stupňov nosnej rakety, keď predčasne zapálil motory. Trosky spadli do Žltého mora a Južná Kórea časť z nich vylovila. Druhý pokus sa odohral v auguste 2023. Tentoraz zlyhal tretí stupeň, ktorý predčasne ukončil let. V oboch prípadoch sa satelit nepodarilo správne vypustiť.

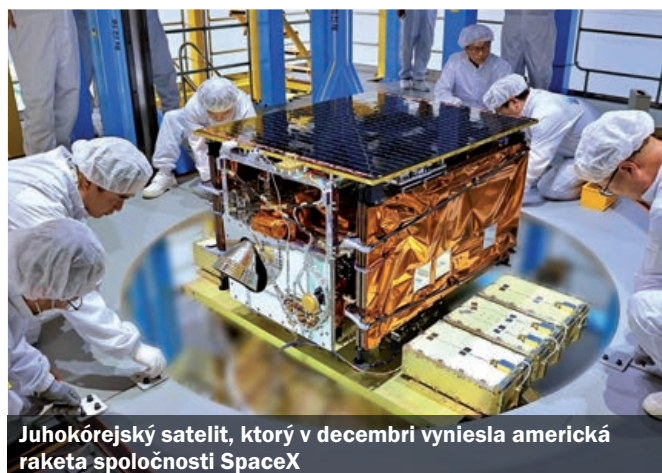
Úspešný bol až novembrový pokus. Predpokladá sa, že s raketou tentoraz pomohli Rusi výmenou za dodávky munície pre svoje vojská bojujúce na Ukrajine. Takúto pomoc avi-

zoval ruský prezident Putin už na septembrovom stretnutí so severokórejským diktátorom Kim Čong-unom. Ruskí technici nemali žiadny problém s technickou pomocou, pretože severokórejské rakety poháňajú kópie sovietskych raketových motorov na tekuté palivo RD-250, ktoré vznikli ešte v 60. rokoch minulého storočia.

Pôvodne sa predpokladalo, že raketa Čchollima-1 vznikla vývojom z medzikontinentálnej balistickej strely Hwasong-15. Podľa posledných informácií je však jej prvý stupeň odvodený od prvého stupňa rakety Hwasong-17. Pri strelách Hwasong-15 sa odhaduje dosah okolo 13 000 km s hlavitou s hmotnosťou 150 kg. Hwasong-17 by mal mať dosah viac ako 15 000 km. Tieto rakety tak môžu zasiahnuť takmer celé územie USA. Obe rakety sú poháňané motor-

Raketa Čchollima-1 je odvodená od balistickej strely Hwasong-17

Juhokórejský satelit, ktorý v decembri vyniesla americká raketa spoločnosti SpaceX

mi Päktusan, čo sú kópie RD-250.

KLDR netestuje svoje medzi-kontinentálne rakety klasickým spôsobom po balistickej krivke. Namiesto toho ich strieľa kolmo nahor. Hwasong-15 pri takýchto testoch presiahol výšku 5 500 km, Hwasong-17 vyletel vyššie ako 6 000 km. Na porovnanie, Medzinárodná vesmírna stanica ISS sa pohybuje vo výške okolo 400 km. Ak severokórejská raketa vyletí kolmo do výšky a potom spadne rovnako kolmo dole, nedá sa presne zistiť jej dostrel, preto ide iba o vypočítaný odhad.

Raketa Čhollima-1 má výšku 36 m a priemer 2,4 m. Jej parametre nie sú známe, ale predpokladá sa, že dokáže vyniesť na nízku obežnú dráhu náklad do hmotnosti 300 kg. Satelit Mallikjong-1 by mal mať práve 300 kg. Zem obieha vo výške okolo 500 km a obletí ju raz za necelých 95 minút. Podľa dostupných informácií by mal mať na palube iba optické prístroje. Ich rozlišovacia schopnosť nie je známa, ale predpokladá sa, že nebude veľká. Podľa juhokórejských médií to vyplýva z analýzy trosiek, ktoré sa podarilo vyloviť po prvom neúspešnom pokuse o štart. KLDR sa už krátko po vypustení satelitu chválila, že má vďaka nemu snímky amerických vojenských základní v regióne.

Zrušenie dohody

Deň po vypustení severokórejského satelitu reagovala Južná Kórea čiastočným pozastavením vojenskej dohody z roku 2018 a uviedla, že obnoví prieskumné lety pozdĺž hranice. Tie majú monitorovať pozície severokórejských vojakov a pohyby delostrelectva. KLDR na to vyhlásila, že pakt prestane dodržiavať úplne a vyšle na hranice silnejšie jednotky. „Odteraz už naša armáda nebude nikdy viazaná vojenskou dohodou Severu a Juhu. Budú zrušené všetky opatrenia, ktorých cieľom bolo zabrániť vojenskému konfliktu vo všetkých sférach, vrátane pozemných, námorných i vzdušných. V pohraničnej oblasti budú nasadené silnejšie vojenské jednotky a nové typy vojenského vybavenia,“ uviedol Pchjongjang vo vyhlásení.

Štart rakety sledoval aj Kim Čong-un

Dohoda z roku 2018 zavádzala okrem iného bezletovú zónu. Južná Kórea ju teda obnovením prieskumných letov porušila. Soul však argumentuje, že Severná Kórea ju aj tak v posledných dvoch rokoch porušovala. Pri skúškach balistických rakiet ich vypúšťala do mora smerom na juh a cez hranicu dokonca vysielala prieskumné drony. Po zrušení dohody došlo k ďalšej eskalácii a KLDR delami ostreľovala juhokórejský ostrov.

Juh tiež vypustil satelit

Južná Kórea v decembri 2023 tiež vypustila špiónážny satelit. Doteraz sa v tejto sfére spoliehala na pomoc spojencov, najmä USA. Teraz bude pohyby severokórejských vojsk monitorovať sama. Juhokórejskú družicu vyniesla na obežnú dráhu raketa americkej súkromnej spoločnosti SpaceX. Soul uzavrel s touto firmou dohodu, že do roku 2025 vynesie do vesmíru ďalšie štyri satelity. Podľa amerických médií by Južná Kórea mala začať nepriamo dodávať muníciu kalibru 155 mm pre ukrajinské ozbrojené sily.

Severná Kórea tiež nechce zostať pri súčasnom stave a v priebehu roku 2024 chce vypustiť ďalšie tri vojenské satelity vyrobené podľa vzoru družice Mallikjong-1. Na Kórejskom polostrove sa tak začali skutočné vesmírne preteky. KLDR v tom pomáhajú technológie z Ruska, ktoré sa netýkajú len rakiet, ale i odpaľovacích zariadení. Kremeľ za to dostáva významné dodávky munície, tá však nespĺňa jeho očakávania. Aj podľa správ z ruských vojenských kruhov je totiž veľmi nekvalitná. Kus od kusu sa napríklad líši obsah prachovej náplne, čo negatívne ovplyvňuje presnosť. Mnohé granáty zlyhávajú, a buď pri dopade nevybuchnú, alebo ich z húfnice vôbec nevystrelí. Okrem delostreleckej munície začalo Rusko najnovšie používať aj severokórejské balistické rakety. Analýza trosiek jednej strely, ktorá dopadla začiatkom januára na Charkov, potvrdila, že ju vyrobili v KLDR.

Miroslav Barič

Medzikontinentálna balistická raketa Hwasong-17

F-35 ako teplé rožky

Južná Kórea podpísala koncom decembra dohodu s USA o kúpe ďalších 20 stíhačiek F-35A Lightning II. V rokoch 2019 až 2022 dostala 40 lietadiel, z ktorých je v službe 39. V januári 2022 musela jeden kus vyradiť po tom, čo sa počas cvičného letu zrazil s vtákom a jeho pilot musel pre vážne poškodenie núdzovo pristáť. Najnovší nákup je významným posilnením kapacít juhokórejského letectva a ďalším zo série obchodných úspechov výrobcu Lockheed Martin.

V roku 2022 sa pre nákup F-35 rozhodlo Fínsko, Nemecko a Švajčiarsko. V roku 2023 objednala 88 kusov Kanada a 20 lietadiel (s opcíou na ďalších 28) Grécko. Česká vláda v septembri 2023 schválila nákup 24 stíhačiek F-35 a Rumunsko chce objednať 32 kusov, obchod by mal byť definitívne schválený v roku 2024. Kúpu F-35 odporučilo vláde koncom roka aj velenie portugalského letectva.

Foto: USAF

..... Miroslav Barič

Black Hawk po grécky

Foto: US Army

Grécko uzavrelo veľkú dohodu so Spojenými štátmi o obstaraní 35 vrtuľníkov UH-60M Black Hawk za 1,95 miliardy dolárov. Dohodu s firmou Sikorsky, ktorá je pobočkou spoločnosti Lockheed Martin, pomohla uzavrieť americká Agentúra pre obrannú a bezpečnostnú spoluprácu DSCA. Pôvodne sa uvádzalo, že Grécko bude chcieť až 49 helikoptér, no text dohody zverejnenej v decembri 2023 spomína len 35 strojov. Pre Grécko je to však významný posun, pretože doteraz používalo staré vrtuľníky Bell UH-1.

Súčasťou objednávky je aj desať náhradných motorov, rôzne navigačné a komunikačné systémy, prístroje pre let v noci či laserové značkovače. Ako výzbroj sa v dohode uvádzajú guľomety M-240 a M-134 s muníciou kalibru 7,62 mm a rakety kalibru 70 mm. Tie budú zrejme s laserovým navádzaním, keďže vrtuľníky ponesú príslušné značkovače cieľov.

HIMARS mieri do Lotyšska

Lotyšsko kupuje šesť raketometov M142 HIMARS za 180 miliónov dolárov. Ide o kolesové podvozky, na ktorých je namontované odpaľovacie zariadenie pre šesť rakiet kalibru 227 mm s doletom okolo 80 km, alebo pre jednu väčšiu raketu ATACMS kalibru 610 mm s doletom 300 km. Oba typy rakiet sú presne navádzané a veľmi sa osvedčili vo vojne na Ukrajine. V cene lotyšskej objednávky je aj munícia vrátane rakiet ATACMS. Raketomety by mali dodať v roku 2027.

Zaujím o tieto zbrane má aj Taliansko. Americké ministerstvo zahraničia mu povolilo v decembri predaj vojenského vybavenia za 400 miliónov dolárov. V tom je zahrnutých 21 raketometov HIMARS s príslušenstvom, ktoré tvoria aj GPS a komunikačné systémy či vybavenie na nabíjanie rakiet.

Foto: US Army

Tisíci Senator pre Ukrajinu

Kanadská firma Roshel vyrobila koncom decembra 2023 už tisíce kus obrneného vozidla Senator pre Ukrajinu. „Roshel dosiahol významný míľnik dodaním tisícého obrneného vozidla Senator na Ukrajinu v predstihu, čím posilnil obranné schopnosti v kritických momentoch,“ povedal zakladateľ a generálny riaditeľ firmy Roman Shimonov, ktorý sa narodil v Sovietskom zväze a do Kanady emigroval pred desiatimi rokmi z Izraela.

Roshel Senator slúži na Ukrajine ako obrnený transportér. Štvorkolesové vozidlo má dĺžku 5,6 m a hmotnosť 8 t. Má dvojčlennú posádku a prepraví ďalších desať vojakov. Prvé kusy prišli na Ukrajinu už v roku 2022, ale dodávky sa naplno rozbehli až v roku 2023. Napriek vysokému počtu dodaných kusov sú ich straty malé – ku koncu decembra 2023 bolo päť Senatorov zničených, tri poškodené a jeden Rusi ukoristili v použiteľnom stave. Okrem Ukrajiny ich používajú bezpečnostné jednotky v USA a niekoľko ich kúpila aj Bosna a Hercegovina.

Foto: Roshel

Tomahawky na mori

BGM-109 Tomahawk je známa strela s plochou dráhou letu, ktorá sa úspešne používa proti pozemným cieľom už od polovice 80. rokov minulého storočia. Rozšírila sa natoľko, že americké námorníctvo na vypúšťanie Tomahawkov upravilo niekoľko svojich jadrových ponoriek. Strely s konvenčnou hlaviciou sú totiž v klasických vojnových konfliktoch omnoho užitočnejšie ako množstvo balistických rakiet s jadrovými hlaviciami, ktoré slúžia len na odstrašenie a všetci dúfajú, že ich nebude potrebné použiť.

Rastúca hrozba zo strany čínskeho námorníctva si však vyžiadala ďalšiu úpravu. Od roku 2024 budú americké ponorky vybavené novou verziou striel, ktoré budú určené aj na boj s hladinovými cieľmi. Ide o nové Tomahawky Block V so zlepšenou navigáciou a komunikáciou, Block Va so schopnosťou zasiahnuť pohybujúci sa cieľ na mori a Block Vb s viacúčelovou hlaviciou, ktorá bude účinná proti rôznym typom cieľov.

Foto: US Navy

C-295 proti ponorkám

Španielsko podpísalo dohodu s firmou Airbus o dodaní ďalších 16 dvojmotorových turboprotulových lietadiel C-295W za 1,73 miliardy eur. Tieto stroje vyvinula španielska firma CASA pôvodne ako transportné. Firma sa neskôr dostala do konzorcia EADS a najnovšie patrí pod Airbus. Aj stroje prešli vývinom. Okrem transportných slúžia vo viacerých verziách ako ozbrojené. Všetkých 16 C-295 z najnovšej španielskej objednávky je určených na námorné účely. Šesť bude vo verzii MPA slúžiť na námorné hľadkovanie. Ponesú šesť závesníkov pre výzbroj pro-

ti ponorkám či lodiam. Desať bude vo verzii MSA prispôbena na pátracie a záchranné akcie.

Stroje C-295 majú dĺžku 24,5 m a rozpätie 25,8 m. Ich maximálna vzletová hmotnosť je 21 t (z toho 7 t predstavuje náklad) a cestovná rýchlosť je 480 km/h. Okrem Španielska ich používa 35 krajín z celého sveta. Šesť kusov lieta v susednom Česku a 16 v Poľsku.

Foto: Airbus

25 rokov od misie prvého slovenského kozmonauta

Osvedčené a rekordné Sojuzy

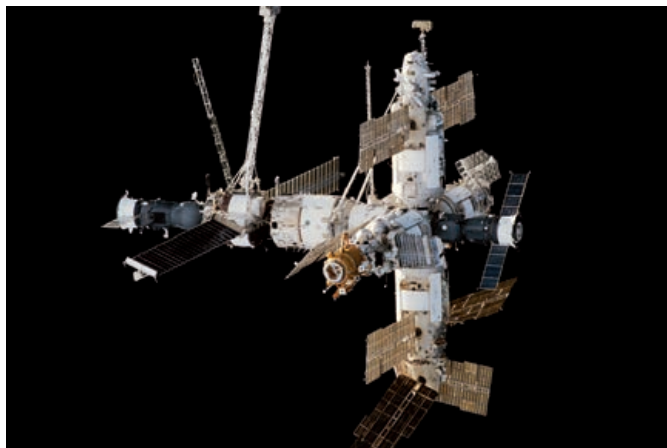
Misia, počas ktorej Ivan Bella a jeho kolegovia, Rus Viktor Afanasjev a Francúz Jean-Pierre Haigneré, vzlietli 20. februára 1999 k vesmírnej stanici Mir, niesla označenie TM-29. Ako to naznačuje, použili pri tom vesmírnu loď Sojuz-TM, ktorú vyniesla do kozmu raketa Sojuz-U. Podme sa na tieto typy pozrieť bližšie.

Začnime raketou. Sojuz-U patrí do rodiny rakiet R-7, ktorá vychádza z prvej medzikontinentálnej balistickej strely na svete. V 50. rokoch minulého storočia ju vyvinul tím pod vedením Sergeja Koroľova. R-7 Semjorka mala byť schopná dopraviť ťažké jadrové hlavice na americké ciele. Postupne ako sa veľkosť a hmotnosť sovietskych hlavíc zmenšovala, začala byť veľká raketa R-7 nepraktická. Našlo sa však pre ňu nové využitie vo vesmírnom programe.

Prvú sovietskú družicu Sputnik 1 vyniesla v októbri 1957 na obežnú dráhu ešte neupravená raketa R-7. Prvú sovietsku kozmonautu, vrátane Jurija Gagarina, už leteli na upravenej verzii Vostok. Ďalšími verziami boli Voschod, ktorý slúžil ako nosič špiónažných satelitov, a Molnija, čo bol nosič komunikačných satelitov. Najpočetnejším členom rodiny je však Sojuz, čo je viacúčelová raketa, ktorá absolvovala prvý štart v roku 1966. Rodina R-7 má na konte viac štartov, ako ktorákoľvek iná rodina veľkých vesmírnych rakiet na svete. Od roku 1957 až do súčasnosti vzlietli 1 965-krát, z toho 1 845 misií bolo úspešných a 120 sa skončilo čiastočným alebo úplným zlyhaním.

Po pristátí 28. februára 1999

Vesmírna stanica Mir • Foto: NASA

Pre rodinu R-7 sú charakteristické štyri odhoditeľné motory na tekuté palivo okolo jadra rakety. Rovnakú koncepciu mala aj raketa Sojuz-U, ktorá je najpočetnejším členom rodiny a dodnes drží viaceré rekordy, hoci sa už nepoužíva. Išlo o vylepšenú verziu pôvodnej rakety Sojuz. Prvý let absolvovala 18. mája 1973, poslednýkrát štartovala 22. februára 2017. To znamená, že bola v službe takmer 44 rokov. Absolvovala 786 štartov, čo je svetový rekord pre jeden konkrétny typ rakety. Z toho bolo 765 úspešných a 22 sa skončilo zlyhaním. Úspešnosťou 97,2 percenta patrí k najlepším na svete. Sojuz-U držal aj rekord v počte štartov za jeden rok, keď v roku 1979 vzlietol 47-krát, z toho 45 ráz úspešne. Tento výkon však v roku 2022 prekonala raketa Falcon 9 americkej súkromnej spoločnosti SpaceX. Tá zvládla za rok 60 štartov, všetky úspešné.

Celková výška rakety Sojuz-U je 51 metrov, priemer je 3 metre a hmotnosť 313 ton. Štyri pomocné štartovacie motory sú typu RD-117 s počiatočným ťahom 838,5 kN na úrovni mora. Vo vákuu ich ťah stúpne až na 1 021 kN. Doba ich horenia je 118 sekúnd. Prvý stupeň rakety má motor RD-118 s ťahom 1 000 kN vo vákuu. Doba jeho horenia je 290 sekúnd. Druhý stupeň má motor RD-0110 so štyrmi tryskami. Jeho ťah je 298 kN a doba horenia 270 sekúnd. Obe stupne aj štartovacie motory používali ako palivo zmes tekutého kyslíka a špeciálneho raketového kerozinu. Existovali aj verzie rakety Sojuz-U, ktoré mali tri stupne, ale tie sa nedočkali veľkého rozlíšenia a boli použité iba niekoľkokrát. Raketa bola schopná dopraviť na nízku obežnú dráhu náklad s hmotnosťou 6 900 kg.

Modul pre troch

V prípade misie TM-29 tvoril náklad orbitálny modul Sojuz-TM s trojčlennou posádkou. Používal sa v rokoch 1986 až 2002 na dopravu kozmonautov na vesmírnu stanicu Mir a neskôr ISS. Za ten čas absolvoval 34 misií, pričom zakaždým bol použitý nový modul. Ten mohol byť pripojený k stanici maximálne šesť mesiacov. Išlo o jedno z vylepšení oproti predchádzajúcemu typu Sojuz-T, ktorý mohol ostať spojený so stanicou najviac štyri mesiace. Okrem toho sa zvýšila nosnosť modulu – do vesmíru mohol dopraviť o 200 až 250 kg nákladu viac

Modul Sojuz-TM na ISS • Foto: NASA

a pri návrate na Zem tiež odviezol o 70 až 90 kg viac oproti staršiemu typu Sojuz-T. Konštruktéri to dosiahli odľahčením samotného modulu. Napríklad systém pristávacích padákov bol ľahší o 120 kg vďaka použitiu nových syntetických materiálov.

Navádzanie na spojenie so stanicou uľahčoval nový systém Kurs, ktorý umožňoval vykonávať potrebné manévry už na vzdialenosť 200 km, kým so starším systémom Igla sa to dalo robiť len na 30 km.

Ivan Bella sa naspäť na Zem vrátil v module TM-28, s ktorým na Mir priletela predchádzajúca misia. Jeho kolegovia Afanasiev a Haigneré na stanici ostali, modul pri návrate pilotoval veliteľ predchádzajúcej posádky Rus Gennadij Padalka. Misia TM-29 mala volací znak Derbent, čo je mesto v Dagestane na pobreží Kaspického mora. Misia TM-28 mala volací znak Altair podľa najjasnejšej hviezdy v súhvezdí Orol.

Nasledovníci

Ešte počas kariéry rakety Sojuz-U sa používali jej verzie Sojuz-U2 a Sojuz-FG. Obe však odišli do dôchodku ešte skôr, ako bol za zastaraný vyhlásený pôvodný Sojuz-U. V súčasnosti Rusko používa na vesmírne lety modernizované rakety série Sojuz-2. Tá má už v základnej verzii tri stupne a motory dostali lepší systém vstrekovania paliva. Sojuz-2 absolvoval dosiaľ 170 štartov, z toho 163 úspešných, sedem sa skončilo čiastočným alebo úplným zlyhaním.

Vývojom prešli aj moduly, ktoré ruské rakety vynášajú do kozmu. Po Sojuze-TM, v ktorom letel Ivan Bella, prišiel Sojuz-TMA, ktorý v rokoch 2002 až 2012 absolvoval 22 misií. Po ňom prišiel Sojuz TMA-M, ktorý bol ďalším vylepšením. Konštruktéri chceli najmä znížiť hmotnosť. Po tridsiatich rokoch vymenili palubný počítač Argon, ktorý bol síce spoľahlivý, ale veľmi ťažký (70 kg). Aj táto verzia už ukončila kariéru a od roku 2016 ju nahradil nový modul Sojuz MS. Okrem týchto vesmírnych lodí pre posádku nosili rakety Sojuz na obežnú dráhu aj nákladné moduly Progres určené na dopravu zásob. Mali s posádkovými modulmi veľmi podobné rozmery – dĺžka vyše 7 metrov a priemer 2,7 m. Objem vnútorného priestoru týchto modulov je približne 10 kubických metrov.

Miroslav Barič

Veliteľ letu Viktor Michajlovič Afanasiev, palubný inžinier Jean-Pierre Haigneré a kozmonaut výskumník Ivan Bella pred štartom

LLM

Dvadsiate prvé storočie nám prinieslo tak veľa novinek, až niekedy hrozí, že sa v tom človek stratí. Poďme sa preto rozprávať o veciach, ktoré budú pre našich najmladších rovnako bežné, ako bolo pre nás LEGO.

Začnime pojmom LLM: LLM, čo je skratka pre Large Language Model (Veľký jazykový model), je typ umelej inteligencie, založený na hlbokom učení, ktorý sa špecializuje na spracovanie a generovanie prirodzeného jazyka. Tieto modely sú veľké v tom zmysle, že obsahujú obrovské množstvo parametrov (napríklad 170 miliárd) a sú trénované na veľkých datasetoch textu z rôznych zdrojov. Cieľom je vytvoriť model, ktorý dokáže pochopiť, interpretovať, generovať a reagovať na prirodzený jazyk takým spôsobom, ktorý bude plynulý a zrozumiteľný pre ľudí.

Ako čierna skrinka

Pre lepšiu predstavu si model LLM predstavme ako čiernu skrinku, ktorá má vstup a výstup. Keď na vstup dáme „2+2“, na výstupe bude „4“. Keď na vstup dáme: „Ako by sme sa pozerali na Dariu Alexandrovnu z románu Anna Karenina z pohľadu LGBTQ+“ tak na výstupe bude analýza. Proste – tá čierna skrinka si veľa pamätá, veľa chápe a vie kombinovať. Systémy LLM sú schopné vykonávať rôzne úlohy súvisiace s jazykom, ako sú preklady, sumarizácia textov, generovanie odpovedí na otázky, a dokonca aj tvorba nových originálnych textov, článkov, prózy alebo aj

poézie. Využívajú sa v rôznych aplikáciách, od chatbotov po nástroje na pomoc pri písaní a výskume. Samozrejme, že ak model LLM naučíme hrať hru, alebo pilotovať lietadlo, tak bude robiť presne to, čo sa naučil.

Od Rafaely po GPT-4

Pred LLM sme mali strojové učenie a neurónové siete, napríklad statický model s jednoduchým strojovým učeníím Rafaela, vyvinutý v roku 1999 vo Vojenskej akadémii v Liptovskom Mikuláši. No až príchod modelov vo veľkosti LLM, ktoré, samozrejme, musia byť podporené hardvérom s primeraným výkonom, nám umožnil rozvinúť umelú inteligenciu do stavu, keď je pre nás prínosom, keď nám vie pomáhať. Prvý úspešný model LLM bol GPT z roku 2018. Neskôr prišiel model GPT-2, GPT-3 a GPT-4. O tom, aký dobrý môže byť veľký jazykový model, svedčí aj fakt, že aj jednu časť tohto textu napísal GPT-4.

Ale o tom si viac povieme nabadúce.

mjr. v zál. Peter Garaj
Senior System Engineer, Tachyum

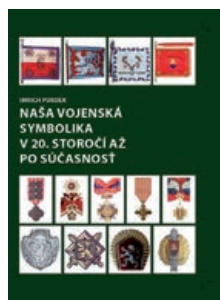
„Práca – česť, robota – povinnosť“

Vojensky organizované pracovné jednotky Židov na Slovensku v rokoch 1939 – 1943

Kolektív autorov vedeným Igorom Bakom prináša nové poznatky o problematike nútenej pracovnej povinnosti Židov v armáde vojnovéj Slovenskej republiky. Ako jeden z prejavov tzv. riešenia židovskej otázky autori akcentujú jeho diskriminačný charakter zbavením Židov príslušnosti k slovenskej brannej moci a ich označením za nežiaduci element, ktorý môže byť spoločnosti prospešný len prácou. Historici sa venujú postupu Ministerstva národnej obrany a jednotlivých veliteľských zložiek armády pri prepúšťaní židovských gáristov, formovaniu pracovných jednotiek, postaveniu Židov v VI. robotnom prápore Pracovného zboru, jeho organizácii, dislokačným zmenám, konkrétnym formám a rozsahu pracovného nasadenia, životnej úrovni v pracovných jednotkách a podobne. V samostatnej kapitole sa zaoberajú podielom armády na technickej príprave a realizácii prvej fázy židovských deportácií, tiež analyzujú skutočnosti, ktoré zachránili Židov zo VI. robotného práporu pred deportáciami. Posledná kapitola je interdisciplinárnou analýzou výnimočného povojnového románu Šiesty prápor, na stráž! slovenského spisovateľa židovského pôvodu Emila F. Kniežu.

Naša vojenská symbolika v 20. storočí až po súčasnosť

V populárno-náučnej monografii prináša Imrich Purdek komplexný prierez vývoja a formovania československej a slovenskej vojenskej symboliky naprieč celým 20. storočím a súčasnými dvomi desaťročiami 21. storočia. Koncept textovo-grafického prepojenia takmer každej strany publikácie umožnil prehľadne dokumentovať nadväznosť vojenskej symboliky na české a slovenské národné symboly, ale taktiež umnú a dôslednú koexistenciu základných heraldických, faleristických a vexilologických zásad so špecifickými pravidlami a prvkami vojenskej symboliky. V dvoch rozsiahlych kapitolách Imrich Purdek prezentuje vojenské rovnosaty, odznaky, znaky a označenia, vyznamenania, vojenské a bojové zástavy v období národnooslobodzovacieho zápasu a prvého čs. zahraničného odboja, v období vzniku a formovania čs. brannej moci, v čs. zahraničnom protifašistickom odboji, vo vojnovéj Slovenskej republike, v povojnovom období, až do pádu komunistického režimu, v spoločnom demokratickom štáte a v samostatnej Slovenskej republike. Odborné opisy konkrétnych vojenských symbolov odrážajú špecifiká jednotlivých historických období.

Odznak náčelníka Generálneho štábu Ozbrojených síl Slovenskej republiky

Vojenský odznak náčelníka Generálneho štábu Ozbrojených síl Slovenskej republiky, ktorý bol zriadený v roku 2002, patrí do skupiny vojenských vyznamenaní. Tento odznak možno udeliť profesionálnemu vojakovi na ocenenie výkonu štátnej služby. Taktiež je možné ho udeliť aj príslušníkovi ozbrojených síl cudzích štátov, kolektívu osôb, štátnym občanom SR alebo cudzincom, ktorí sa významným spôsobom podieľali na spolupráci s Ozbrojenými silami Slovenskej republiky.

Vojenský odznak Ozbrojených síl SR udeľuje náčelník Generálneho štábu Ozbrojených síl SR.

Popis odznaku: Vojenský odznak náčelníka Generálneho štábu Ozbrojených síl Slovenskej republiky má tvar kruhu, je

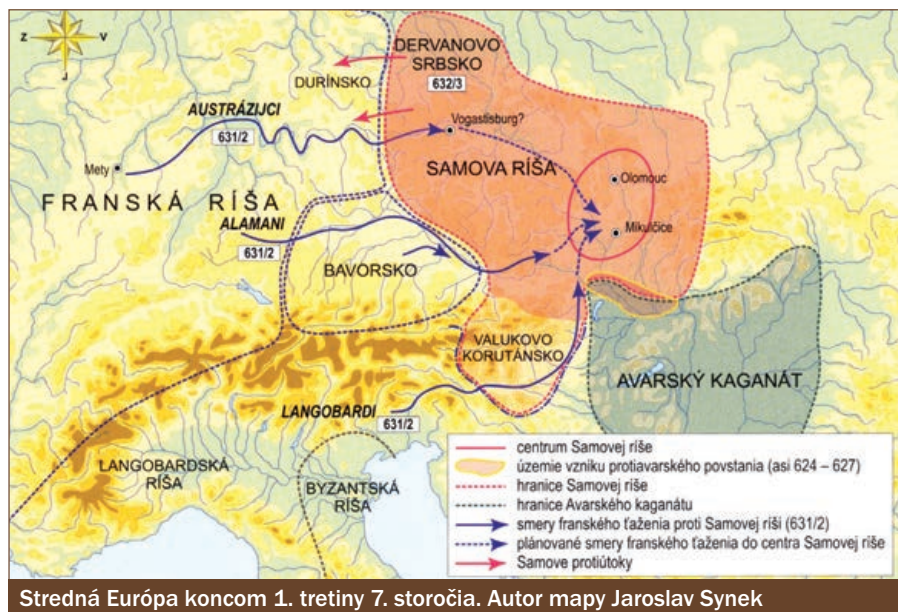
jednostranný a má tri stupne. Na slovanskom obrannom štíte je v strede položený blatnícky meč, ktorého koniec rukoväte a špička meča mierne prevyšujú štít. Po jeho pravej a ľavej strane sú umiestnené slovanské sekery (na ľavej strane je sekera obrátená), na nich od rukoväte meča po jeho oboch stranách v dolnej polovici štítu, mierne kopírujúce jeho zaoblenie, sú položené po jednej lípovej ratolesti s piatimi listami. Priemer odznaku je 40 mm. Odznak má tri stupne: 1. stupeň – zlatý, 2. stupeň – strieborný, 3. stupeň – bronzový.

Autorom odznaku je slovenský výtvarník a reštaurátor Mgr. art. Peter Valach.

Dr. Imrich Purdek, PhD. • Vojenský historický ústav

Ako vojenčili Frankovia a Avari

Frankovia

Koncom 5. storočia sa na európskej scéne dostal do popredia germánsky kmeň Frankov, ktorý dovtedy sídlil v priestore medzi dolným tokom Rýna a Šeldou. Rozklad rímskej moci v Galii využil náčelník (kráľ) Chlodovik I. (481 – 511) z rodu Merovejovcov, ktorý zjednotil franské kmene a ďalej expanzívne na úkor susedov rozširoval franskú moc.

Dôležitým Chlodovikovým rozhodnutím bolo prijatie kresťanstva, čo uľahčilo nastoliť franskú nadvládu u galorománskeho obyvateľstva a urýchlilo proces integrácie germánskych a galorímskych elít. Počas 40-ročnej vlády Chlodovik vybudoval štátny útvar, ktorý sa stal kryštalizačným jadrom neskoršej mohutnej Franskej ríše, ktorá po niekoľko storočí významne určovala politické dianie v západnej i strednej Európe.

Podstatou ríše Frankov bola efektívna vojenská organizácia zdokonalená najmä za vlády dynastie Karolovcov, ktorí ešte ako majordómovia, čiže správcovia kráľovských majetkov a najvyšší hodnostári kráľovského dvora, disponovali od konca 7. storočia väčšou mocou i majetkami než samotní merovejskí králi.

Účinný vojenský systém

Franskému panovníkovi, ktorý bol zároveň hlavným vojvodom, patrila najväčšia časť vojnovnej koristi. Vďaka vojnovým výpravám a rozširovaním pozemkovej državy sa franskí vládcovia stali najväčšími vlastníelmi pôdy. Panovník si zabezpečoval moc, autoritu a vernosť práve pôdou, ktorú prideloval

členom svojej družiny a ostatným prívržencom. Z takto prepožičaných benefitov vyplývala osobná závislosť a poslušnosť a v neposlednom rade aj vojenská služba obdarovaného.

Vo franskom vojenstve v 7. storočí sa prelínalo niekoľko tradícií. Najvýraznejšia bola tradícia starogermánskeho vojenstva a aj organizácia vojska do veľkej miery vychádzala zo zvykov jednotlivých kmeňových zväzov tvoriacich Franskú ríšu; išlo teda nielen o Frankov, ale aj Alamanov, Burgundov či Durinkov.

Ďalším zdrojom bola neskororímska tradícia, a to najmä preto, že väčšina vojsk germánskych kmeňových zväzov sa v 4. a 5. storočí formovala v službách Rímskej ríše a od Rimanov preberala prvky v organizácii vojsk i v bojovej činnosti a technike. Pomerne čerstvý impulz pre franské vojenstvo predstavoval dôležitý avarský objav, a tým boli strmeň. Vďaka nim sa vo franskom vojsku rozvinulo efektívne ťažké jazdectvo.

Meč za sedem kráv

Franské vojsko, ktoré pozostávalo z pechoty a jazdectva, pôvodne tvorili všetci slobodní muži krajiny, ktorí sa na krá-

ľov príkaz museli s vlastnou zbrojou a výstrojom zúčastniť na vojenských výpravách. Za majordóma Karola Martela (714 – 741) sa franské vojsko začalo prebudovávať tak, aby jeho údernú časť už netvorila pechota, ale ťažká jazda. Nie všetci vojenčení povinní slobodníci mali však dosť prostriedkov, aby si zadovážili požadovanú a veľmi drahú výzbroj a výstroj ťažkého jazdca.

Veď napríklad pancier stál toľko ako dva kone, prilba ako jeden žrebec, meč s pošvou ako sedem kráv, drevený štít s puklicou alebo kopija mali hodnotu býka, vycvičený ťažký bojový koň s patričným výstrojom mal hodnotu dvadsiatich kráv.

Časté povolávanie do vojska a dlhšia neprítomnosť na hospodárstve pre menej majetných slobodných predstavovali vážne existénčné ohrozenie. Karol Veľký (768 – 814) preto vydal nariadenie, podľa ktorého síce naďalej platila vojenská povinnosť pre všetkých slobodných mužov, no osobne narukovať musel len ten, kto disponoval aspoň tromi či štyrmi lánmi poľností. Menej majetní slobodníci sa podľa počtu lánov spájali do skupín, z ktorých každá posielala do vojska vystrojeného bojovníka. Ako ťažkí jazdci slúžili len tí, ktorí mali viac ako dvanásť lánov.

Moc Franskej ríše i franské vojenstvo dosiahli vrchol za cisára Karola Veľkého. Po jeho smrti sa jednotná ríša roku 843 Verdunskou zmluvou rozdelila na tri časti. Západofranskú ríšu (neskoršie Francúzsko) dostal Karol II. Lysý, strednú časť (územie v Porýní a državy v Itálii) dostal Lotar, Východofranskú ríšu (neskoršie Nemecko) dostal Ľudovít II. Nemec.

Franský jazdec v šupinatom brnení z obdobia vlády Karola Veľkého. Rekonštrukčná kresba Jiřího Petráčka

Moderné zobrazenie bojového stretu avarských a franských jazdcov

Avari

Pôvod Avarov je dosiaľ nejasný. Ako kočovníci sídlili v strednej Ázii, odkiaľ sa v dôsledku porážky od Turkov v polovici 6. storočia presunuli ku Kaukazu. Tu sa Avari roku 558 dostali do kontaktu s byzantským vojskom a ešte v tom istom roku vypravili posolstvo na cisársky dvor do Konštantínopola.

Cisár Justinián I. (527 – 565) uzavrel s nimi zmluvu, podľa ktorej im Byzantská ríša poskytovala mierový tribút, čiže ročné poplatky v striebre i iné dary. Avari sa zasa zaviazali, že budú chrániť ríšu proti nájazdom vonkajších nepriateľov.

Avari sa následne usídlili vo východnej Európe. V rokoch 562 a 526 z pričernomorských oblastí podnikli vojenskú výpravu proti Frankom. Vojská sa zrazili kdesi pri Labe, kde sa Frankom podarilo ťaženie Avarov zastaviť. Avari potom v spojení s longobardským kráľom Alboinom roku 567 rozvrátili ríšu germánskych Gepidov v Pótišie a Sedmohradsku. Po jej obsadení začali Avari ohrozovať svojich niekdajších spojencov, takže Longobardi sa na jar roku 568 pohli z Panónie smerom do vtedajšej Itálie.

V centrálnej časti Dunajskej kotliny Avari spolu s ostatnými spojeneckými či podmanenými kmeňmi, a to najmä Kutrigurmi, Utigurmi a východoslovanskými Antmi, ktorí sa k nim pridali ešte pred príchodom do Karpatskej kotliny, vytvorili mocný vojenský kmeňový zväz na čele s kaganom. Na konci 6. storočia boli vzťahy Avarov a podunajských Slovanov v polohe vojenského spojenectva, keď v rámci spoločnej výpravy roku 595 porazili Bavorov a následne vpadli do Durínska vo Franskej ríši.

Avarské prednosti

Jadro avarského vojska tvorili jazdci chránení brnením a vyzbrojení nielen

reflexnými lukmi, ale aj kopijami a jednosečnými mečmi, ktoré boli dlhšie než európske a požívali sa v boji zblízka. Hroty avarských šípov bol asi dvakrát ťažšie ako hroty používané vo vtedajšej Európe a v rukách skúsených lukostrelcov predstavovali smrteľnú zbraň. Najväčšou prednosťou Avarov boli však strmene, ktoré práve oni priniesli do Európy. Vďaka nim mali avarskí jazdci oveľa lepšiu stabilitu v sedle. Je zaujímavé, že jazdci nemali vo výzbroji štíty.

Hlavná pozornosť avarských výbojov v 7. storočí bola namierená proti Byzantskej ríši. Vyvrcholením avarských výprav proti Byzancii bol neúspešný útok na Konštantínopol roku 626. V avarskom vojsku bojovali popri Slovanoch aj Gepidi a Protobulhari. Po porážke pri Konštantínopole sa Avari stiahli do Karpatskej kotliny, kde sa udržali ešte dve storočia, no Avarský kaganát sa načas ocitol v kríze. Jej príčinou boli mocenské zápasy medzi Avarmi a nespokojnosť podmanených etník v kaganáte a v jeho susedstve.

Slovanské kniežatstvá, hraničiace s Avarským kaganátom, preukázali životaschopnosť a odolali aj novému vzostupu avarskej moci v druhej polovici 7. storočia. Okolité slovanské kniežatstvá – Sávia, Kraňsko, Nitriansko, Morava – nepochybne uznali avarskú zvrchovanosť a platili patričný tribút.

Po roku 670 sa na oboch stranách severozápadného pohraničia kaganátu prejavila istá kultúrna a etnická symbióza slovanského a avarského elementu, kto-

ré sa líšili mentalitou i spôsobom života. Etnické miešanie sa uskutočňovalo najmä na pomedzí naddunajských Slovanov a Avarov. Slovanská spoločnosť si pritom dokázala uchovať autonómne postavenie v tesnom dotyku s Avarským kaganátom.

Koniec avarskej moci

K postupnému zániku avarskej moci prispeli jednak porážky, ktoré v rokoch 791 – 796 utrpeli od franských vojsk, a jednak vnútorné rozbroje, keď časť nespokojných Avarov zavraždila svojho vládcu – kagana. Oslabenie Avarov začiatkom 9. storočia využili slovanské kniežatá, ktoré v Zadunajsku útočili proti Avarom a zaberali ich sídla. Bulharský chán Krum zasa na ťažení v rokoch 803 – 804 vydobyl od Avarov Pótišie. Vojenská výprava, ktorú roku 811 do Panónie vyslal franský cisár Karol Veľký, ukončila rozbroje medzi tamojšími Avarmi a Slovanmi. Naposledy sa zadunajskí Avari spomínajú roku 822 v súvislosti s účasťou ich poslov na sneme vo Frankfurte.

Text: doc. PhDr. Vladimír Segeš, PhD.
Vojenský historický ústav

Rekonštrukčná podoba avarského ťažkého jazdca

Veteráni a partizánska zemľanka

V roku 80. výročia Slovenského národného povstania sa renovujú pamätníky, rozširujú informačné portály, isto vyjde aj nemálo kníh. V Ľubietovskej doline bude na návštevníkov čakať aj vďaka dobrovoľníckej práci vyslúžilých vojakov partizánska zemľanka.

Postarali sa o to príslušníci občianskeho združenia UN VETERAN SLOVAKIA (UNVS), ktorí ju v spolupráci s príslušníkmi 91. ženijného pluku vybudovali ako presnú repliku na pôvodnom mieste v lokalite Ľubietovská Bukovina – Krížne na severe Poľany.

Munícia, potraviny, lieky

Ako vyplýva z dostupných historických dokumentov, zemľanku postavili a neskôr v období prechodu Povstania do hôr aj využívali príslušníci oddielu nadporučíka Fjodora Jemeljanoviča Kaličenka. Jeho oddiel bol začlenený v organizačnej štruktúre 1. československej partizánskej brigády J. V. Stalina, ktorej velil major Alexej Semionovič Jegorov. Veliteľstvo brigády bolo dislokované na Chate pod Hrbom, ktorá sa nachádza na lúke v Sedle pod Hrbom. A načo zemľanka slúžila? Predovšetkým na uloženie zásob rôzneho druhu – najmä zbraní, munície, výstrojných súčiastok, potravín a zdravotníckych potrieb.

Kaličenkovi partizáni prišli na chatu 17. novembra 1944. Oddiel na plný početný stav doplnili vojaci a partizáni, ktorí sa v tam nachádzali po potlačení SNP a ústupe do hôr.

Rozkazom Hlavného štábu partizánskeho hnutia v Československu sa oddiel koncom novembra sformoval na 3. partizánsky pluk. Veliteľom pluku sa stal npor. Kaličenko. Pluk počas zimy 1944 - 45 vykonával diverznú činnosť na ľavej strane Hrona, pričom využíval zbrane, muníciu a trhaviny uskladnené aj tejto zemľanke. Začiatkom februára 1945 sa príslušníci pluku ocitli v operačnom priestore nepriateľa a odrazili útoky fašistov. Dňa 26. februára partizáni opustili svoje základne. Organizovane prekročili front a zapojili sa do bojov už po boku sovietskych a rumunských oslobodzovacích jednotiek.

Ženisti v akcii

Rekonštrukcia zemľanky vznikla z iniciatívy obce Ľubietová na čele so starostom Pavlom Zajacom a miestneho občianskeho združenia Libetha. To sa pod vedením Dagmar Zajacovej venuje povstaleckej a baníckej histórii kraja. A keďže vojnoví veteráni mierových misií z UNVS už vyše desaťročia partnersky pomáhajú Ľubietovej pri zabezpečovaní letných detských táborov, počas spoločných stretnutí vznikla myšlienka obnoviť významnú historickú pamiatku spoločne.

Svoj podiel prác realizovalo UNVS aj vďaka finančnej podpore Ministerstva obrany SR v rámci dotačného programu na rok 2023. No ťažisková bola iniciatíva a profesionalita

členov. Zodpovednosť za praktickú realizáciu projektu prevzal viceprezident UNVS podplukovník v. v. Jaroslav Valko. Skúsený ženista z mierových misií UNPROFOR a UNTAES na Balkáne, ako aj bývalý veliteľ slovenského kontingentu v misii UNMEE v africkej Eritrei.

I keď ide o pomerne jednoduchú drevostavbu, s kolegami musel prekonať rôzne prekážky, ktoré sťažovali prácu. Najväčším problémom bol predovšetkým náročný terén. Len s veľkým úsilím mohli po lesných zväzniciach dopraviť na miesto stavby drevenú guľatinu. Neprišlo im ani daždivé počasie. Ak dva dni pršalo, nedalo sa hore vôbec dostať. Napriek peripetiám sa nakoniec celé dielo podarilo úspešne ukončiť ešte na sklonku jesene.

Všestrannú podporu ženistom poskytol starosta Ľubietovej Pavel Zajac. Zo svojej pozície riešil aj administratívne otázky okolo stavby, stavebné povolenie, kolaudáciu a podobne. Pomoc veteránom poskytol tiež náčelník Generálneho štábu OS SR generál Daniel Zmeko a ženisti z 91. ženijného pluku Sereď. Hlavne pri zabezpečení a spracovaní drevenej guľatiny.

Cyklisti, turisti, milovníci histórie

Pri slávnostnom odhalení zemľanky sa všetkým, ktorí pomohli pri jej znovuzrození, poďakoval prezident UNVS plukovník v. v. Štefan Jangl. Zdôraznil, že združenie vojnových veteránov z mierových misií aj týmto činom naplnilo jednu dôležitú časť svojej činnosti – rozvíjať historické povedomie o Slovenskom národnom povstaní a protifašistickom odboji v čase druhej svetovej vojny.

Treba zdôrazniť, že zemľanka je voľne prístupná turistom ako útulňa. Tí v nemalom počte využívajú blízke turistické chodníky či známe cyklotrasy č. 5551 a 8597. Informačné tabule na zemľanke všetkým priblížia históriu malebného partizánskeho kraja.

Bernard Roštecký
Foto: Jaroslav Valko

Nové priority pre Európsku úniu

Od roku 2008 robí Európska obranná agentúra (EDA) v spolupráci s členskými štátmi pravidelné aktualizácie Plánu rozvoja spôsobilostí (CDP), ktorého súčasťou sú konkrétne priority pre smerovanie výskumu a vývoja v Európskej únii.

Priority rozvoja spôsobilostí fungujú ako kľúčová referencia na rozhodnutia o vývoji a akvizícii vojenskej techniky na národnej úrovni a zároveň vytvárajú spoločný základ na obranné plánovanie a spoluprácu členských štátov EÚ. Vstupmi na definovanie priorít sú analýzy súčasných trendov a identifikácia spoločných nedostatkov, ktoré poskytuje Vojenský výbor EÚ (EUMC) a Vojenský štáb EÚ (EUMS).

Posuny v obrannej spolupráci

Priority rozvoja spôsobilostí majú kľúčovú pozíciu v systéme obranných iniciatív EÚ. CDP na základe existujúcich trendov a potrieb identifikuje spôsobilosti, ktoré budú v blízkej budúcnosti rozhodujúce pre úspešné vedenie vojenských operácií. Nezávisle od CDP existuje aj Koordinované ročné hodnotenie obrany (CARD), ktoré, naopak, mapuje existujúce spôsobilosti členských štátov a identifikuje príležitosti na spoluprácu. Na tieto vstupy môžu nadväzovať projekty Stálej štruktúrovanej spolupráce (PESCO), ktoré ponúkajú členským štátom konkrétne príležitosti na spoločný rozvoj identifikovaných prioritných spôsobilostí. Financovanie spoločných obranných výskumných a vývojových projektov zabezpečuje Európsky obranný fond (EDF). PESCO projekty pri spolufinancovaní cez EDF získavajú 10 % bonus.

Posledná revízia CDP z roku 2018 sa vzhľadom na ruskú inváziu na Ukrajinu a prijatie Strategického kompasu EÚ stala neaktuálnou. V júni 2022 sa teda rozhodlo o ďalšej revízii CDP, ktorú dokončili v novembri 2023. Pôvodných 11 priorít bolo rozšírených na 22, ktoré vyplňajú medzery v spôsobilostiach pre misie a operácie Spoločnej bezpečnostnej a obrannej politiky (CSDP) a zahŕňajú skúsenosti z prebiehajúcej vojny na Ukrajine, potenciálne oblasti spolupráce založené na posledných zisteniach CARD, súčasných národných plánoch a akvizičných programoch, ako aj očakávané trendy v rozvoji spôsobilostí do roku 2040.

Priority rozvoja spôsobilostí 2023

22 prioritných oblastí je rozdelených do piatich strategických domén (pozemná, námorná, vzdušná, vesmírna a kybernetická) a samostatnej kategórie spôsobilostí, ktoré pôsobia ako násobiteľ síl a umožňujú fungovanie všetkých ostatných z nich (*strategic enablers and force multipliers*).

V pozemnej doméne sa z poslednej revízie ponechal dôraz na ochranu a vybavenie vojaka, spôsobilosť precíznej palebnej podpory a budovanie pozemných síl novej generá-

cie. Tie by mali byť kombináciou ľahkých, stredných a ťažkých jednotiek, ktoré budú dostatočne mobilné, chránené, nepozorovateľné a schopné priamej aj nepriamej paľby. Oproti prioritám z roku 2018 je novým príspevkom potreba ochrany pred bezpilotnými dronmi, využitie umelej inteligencie na identifikáciu cieľov a zrýchlenie komunikácie, ako aj aplikácia pokročilých materiálov alebo nositeľnej elektroniky vo vybavení vojaka. Poučením z vojny na Ukrajine je aj dôraz na dostatočné zásoby munície.

Priority rozvoja spôsobilostí fungujú ako kľúčová referencia na rozhodnutia o vývoji a akvizícii vojenskej techniky na národnej úrovni a zároveň vytvárajú spoločný základ pre obranné plánovanie a spoluprácu členských štátov EÚ.

V námornej doméne je prioritou schopnosť odstrániť a okamžite reagovať na nečakané výzvy a hrozby na morskej hladine aj pod ňou, ako aj budovanie komplexného situačného povedomia o celej námornej doméne. Zatiaľ čo v predchádzajúcej verzii sa zdôrazňovala prevaha na morskej hladine a projekcia síl, v súčasných prioritách má prvenstvo budovanie novej generácie bojových plavidiel a ich schopností podporovať operácie aj v iných doménach než len námornej. Kvôli ochrane kritickej infraštruktúry je ďalšou

prioritou rozvoj spôsobilostí pre pôsobenie hlboko pod hladinou a na morskom dne, ktoré zahŕňajú situačné povedomie, bezpilotné podmorské prostriedky a nové doktríny na ich použitie.

Vzdušná doména obsahuje priority v oblasti leteckého boja, leteckých prostriedkov velenia a prieskumu, integrovanej protileteckej a protiraketovej obrany a leteckej prepravy. Podobne ako v predchádzajúcich, aj vo vzdušnej doméne je prioritou vývoj novej generácie pilotovaných a bezpilotných bojových a transportných lietadiel a viacvrstvovej protivzdušnej obrany, ktoré dokážu operovať v prostredí pokrytom nepriateľskou protivzdušnou obranou a prostriedkami elektronického boja a vyrovnávať sa s malými, pomalými a nízko letiacimi hrozbami. Oproti predchádzajúcej verzii CDP úplne vypadla prioritá koordinácie a odstránenia konfliktov vojenského letectva s civilným leteckým sektorom.

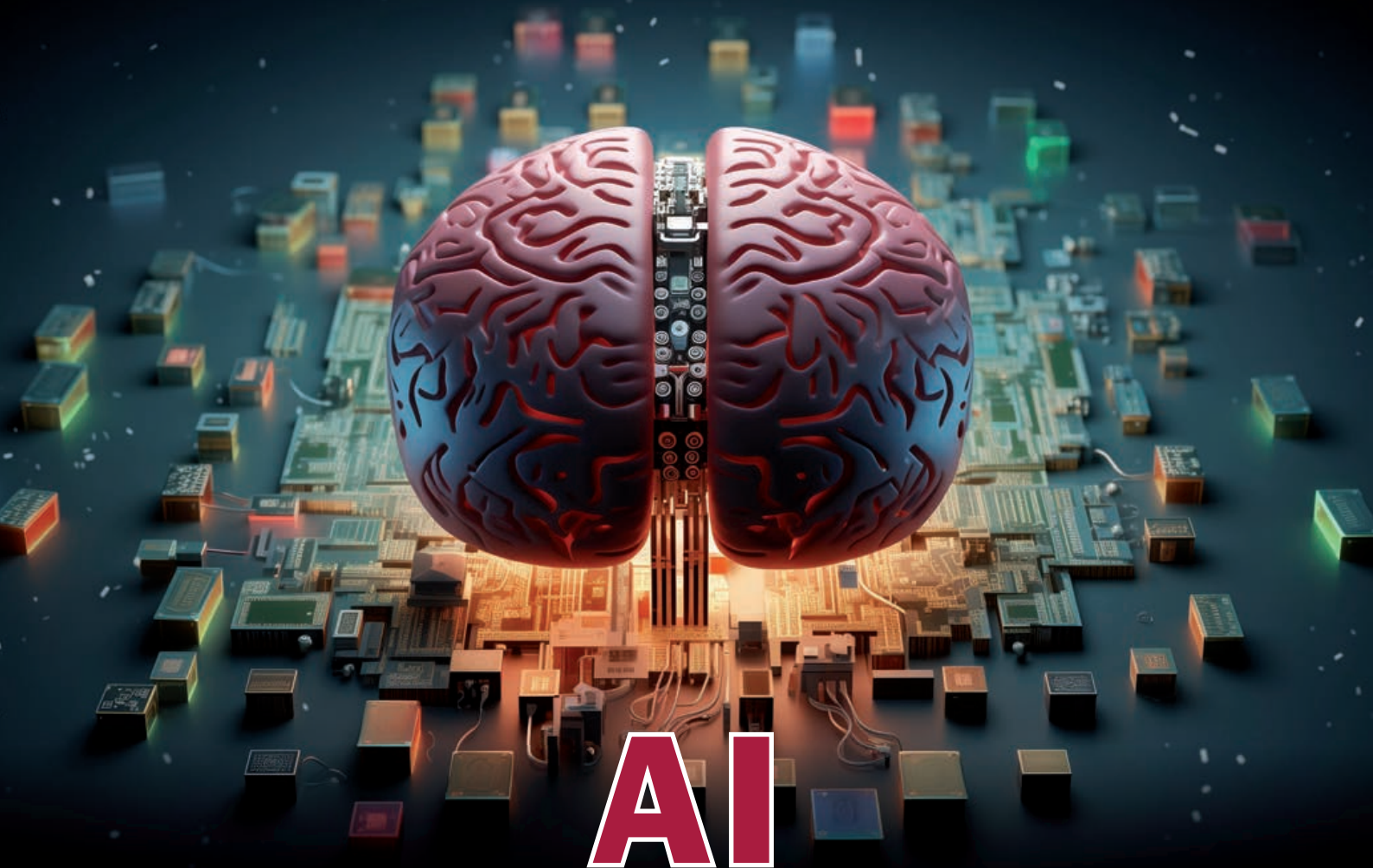
Priority vo vesmírnej doméne sú rozdelené na vesmírne operácie a vesmírne služby. Dnešné trendy naznačujú, že vesmírne prostriedky budú musieť fungovať v stále viac zaplnenom a nepriateľskom prostredí a odolávať širokému spektru hrozieb. Zároveň bude stále narastať aj dôležitosť nimi poskytovaných služieb. Podľa skúseností z Ukrajiny budú vesmírne služby kľúčové na zaistenie informačnej nadvlády, odolného velenia a riadenia ako aj prieskumu od strategickej po taktickú úroveň.

Prioritné spôsobilosti kybernetickej domény predstavujú plné spektrum kybernetickej obrany a prevaha vo vedení kybernetickej vojny. Kybernetická obrana v plnom spektre zaručí ochranu kľúčových sietí a stabilné situačné povedomie. Prevahe pomôže zabezpečiť väčší dôraz na vzdelávanie, výcvik, cvičenia a neustále testovanie a implementácia prelomových technológií, napr. umelej inteligencie.

Najväčšou kategóriou priorit sú spôsobilosti, ktoré podmieňujú efektívne využitie všetkých ostatných domén. Tými sú prevaha v elektromagnetickom spektre, trvalé a odolné C4ISTAR, vojenská mobilita a logistika, ochrana kritickej infraštruktúry, zdravotnícka podpora, RCHB ochrana, súdržné a kvalitne vyvíjené ozbrojené sily.

Priority rozvoja spôsobilostí spoločne vytvárajú ucelený obraz o možnej podobe ozbrojených konfliktov v blízkej budúcnosti. Posledná revízia CDP potvrdzuje dlhodobé priority vo viacerých doménach, ale zároveň ich rozširuje o najnovšie trendy a reaguje na radikálne zmeny v bezpečnostnom prostredí.

Tomáš Lalkovič • Analytický útvar Ministerstva obrany SR

príležitosť či hrozba?

Jedným z najskloňovanejších výrazov a zároveň najdiskutovanejších tém súčasnosti je umelá inteligencia (z anglického pojmu artificial intelligence alebo AI). Každý o nej počul, väčšina z nás zjavným či menej zjavným spôsobom využíva jej výdobytky. Ale len málokto tuší, čo to vlastne je, kde sa s ňou môžeme stretnúť, ako mení svet, a predovšetkým či znamená, že nám raz všetkým budú vládnuť stroje...

Pod umelou inteligenciou rozumieme predovšetkým schopnosť stroja či počítača vykonávať kognitívne funkcie, ktoré sa spájajú s ľudskou myslou, ako je vnímanie, uvažovanie, učenie, interakciu s prostredím, riešenie problémov a dokonca aj tvorivosť. Tento výraz však môže zároveň opisovať aj ako multidisciplinárny vedný odbor, zahŕňajúci vývoj takýchto strojov a počítačových systémov, ako aj samotnú výpočtovú metódu opierajúcu sa o koncepty z informatiky, matematiky, kognitívnej vedy, neurovedy či inžinierstva.

Od Turinga po Lancet

Vývoj v tejto oblasti rozhodne nie je záležitosťou posledných rokov. Snaha o vytvorenie strojov, ktoré by dokázali napodobniť ľudskú inteligenciu, má korene už v staroveku, avšak skutočné základy položil v prvej polovici 20. storočia britský priekopník teoretickej informatiky Alan Turing. Okrem vytvorenia matema-

tického modelu moderných počítačov a práce na dekódovaní nemeckého šifrovacieho stroja Enigma počas druhej svetovej vojny, tento geniálny matematik opísal postup, neskôr známy ako Turingov test. Slúži na zisťovanie toho, či stroj dokáže hodnoverne napodobniť ľudskú konverzáciu. Umelá inteligencia zažíva najväčší rozmach od 90. rokov 20. storočia s nástupom techník tzv. strojového učenia. Výskumníci sa zamerali na vývoj algoritmov, ktoré umožnili počítačom učiť sa z množiny vstupných údajov, k čomu prispel predovšetkým vznik výkonných výpočtových nástrojov a zvýšená dostupnosť použiteľných dát. Ďalším významným krokom bolo rozšírenie internetu a s tým spojený exponenciálny nárast veľkého objemu údajov. Vďaka novým výpočtovým metódam, najmä tzv. hlbokému učeniu a neuronovým sieťam dokážu počítačové platformy umelej inteligencie v súčasnosti rozpoznávať a klasifikovať obrazy, spracovávať

prírodný jazyk či prediktívne riadiť zložité systémy.

Používanie technológií umelej inteligencie má čoraz zásadnejší vplyv a týka sa takmer všetkých aspektov fungovania spoločnosti. Rôzne praktické aplikácie, o ktorých možno často ani nevieme, sa stali v podstate neoddeliteľnou súčasťou každodenného života – od analýz lekárskeho CT snímok, cez presné predpovede počasia, až po hlasových asistentov v mobiloch a autopilotov v moderných automobiloch. Obrovský pokrok v tejto oblasti zasahuje, samozrejme, aj vojenské a obranné spôsobilosti. Umelá inteligencia sa využíva napríklad na prezzeranie a analýzu satelitných snímok a videozáznamov z dronov, čo pomáha ozbrojeným silám získať lepší situačný prehľad o bojiisku, rýchlejšie sa rozhodovať či presnejšie zamerať nepriateľa. Umelá inteligencia má zároveň obrovský potenciál zlepšovať nevojenské funkcie armád, teda logistiku, údržbu, perso-

nálne či finančné riadenie a zásadne tak prispievať k zvyšovaniu samotnej bojovej schopnosti. Zároveň stále platí, že najväčším akceleračným inovácií je vojna, čo je zrejme aj pri prebiehajúcej vojenskej agresii Ruska na Ukrajinu na oboch stranách konfliktu. Len nedávno sa na sociálnych médiách napríklad objavili zatiaľ neoverené informácie o plánovaných úpravách a potenciálnom nasadení ruských kamikadze dronov Lancet, ktoré by vďaka použitiu technológií umelej inteligencie mohli koordinovane operovať na fronte v rojoch po 20 až 30 dronov.

ChatGPT, Midjourney, Dall-E

Je zrejme, že aplikácie umelej inteligencie budú predstavovať mimoriadnu výzvu v oblasti medzinárodnej bezpečnosti, kolektívnej obrany či krízového riadenia. Zásadným spôsobom ovplyvnia tradičné vojenské spôsobilosti, aj oblasť hybridných hrozieb, ale zároveň poskytnú nové možnosti, ako na ne reagovať. Ministri obrany spojeneckých krajín NATO v nadväznosti na tieto skutočnosti v októbri 2021 formálne prijali stratégiu umelej inteligencie pre NATO, v ktorej sa zaviazali k potrebnej spolupráci a súčinnosti pri riešení týchto výziev v oblasti obrany. Cieľom stratégie je urýchliť prijatie umelej inteligencie prostredníctvom posilnenia kľúčových faktorov umožňujúcich jej používanie a vrátane prijatia zásad zodpovedného používania umelej inteligencie a ochrany pred hrozbami vyplývajúcimi z jej zneužívania zo strany štátnych a neštátnych aktérov. Stratégia zároveň reflektuje najnovšie trendy – v reakcii na prudký nárast kybernetických útokov zameraných na kritickú infraštruktúru a vládne agentúry sa NATO chystá stratégiu aktualizovať s osobitným dôrazom na začlenenie tzv. generatívnej umelej inteligencie. Teda technológie vytvárajúcej rôzne typy obsahu vrátane textu, obrázkov, zvuku a syntetických údajov na základe množstva vstupných údajov, ktoré boli použité a natrénované v prostredí pokročilých neurónových sietí. Vďaka dostupnosti a jednoduchosti nových používateľských rozhraní sa nástroje generatívnej umelej inteligencie v krátkom čase stali mimoriadne obľúbené. Zároveň však prinášajú nové hrozby, predovšetkým s ohľadom na riziko zneužitia alebo úniku údajov, napríklad nechránených dôverných dokumentov.

Obrovský pokrok v technológiách generatívnej umelej inteligencie naj-

lepšie dokresľujú konkrétne nástroje, známe a používané aj na Slovensku. Len v novembri 2022 prišiel na trh ChatGPT, prvý z pokročilých chatbotov, ktoré využívajú masívne jazykové modely natrénované na obrovskom množstve rôznorodých internetových textov. Tieto modely sú schopné generovať koherentné a kontextovo relevantné odpovede na vstupy používateľa, a to všetko v prehľadnom a jednoduchom rozhraní. Sú také dobré, že už teraz robia vrásky na čele napríklad učiteľom, čoraz častejšie známym ešej, slohy a referáty pochádzajúce z pera umelej inteligencie, ktorej šikovní žiaci zadali svoje úlohy. Sofistikované chatboty dokážu už aj v slovenčine písať štruktúrované životopisy, radiť, vysvetľovať a objasňovať komplexné témy, prekladať texty, počítať rovnice, písať texty piesní, básne či horoskopy. Na naše zmysly však útočia napríklad aj tzv. generatívne grafické AI platformy, teda programy, ktoré sú schopné na základe príkazu vytvoriť ľubovoľný obrázok či fotografiu – často na nerozoznanie od skutočnosti. Nástroje ako Midjourney či Dall-E sú natrénované na miliónoch

Práve v oblasti hybridného pôsobenia sú mimoriadne problematické ďalšie z nástrojov využívajúcich umelú inteligencia, konkrétne rečové syntetizátory umožňujúce prevod textu na reč.

Doba postpravdivá

Tieto dokážu vytvoriť takmer dokonalú imitáciu ľubovoľného ľudského hlasu s jeho prirodzenou intonáciou a nuansami. To, čo bolo kedysi doménou superpočítačov, výskumných centier či univerzít, má teraz na dosah v podstate ktokoľvek, a to za nízky mesačný poplatok. Výsledkom sú napríklad videá či „tajné uniknuté nahrávky“ s vyhláseniami známych osobností a verejných aktérov, ktoré však nikdy v skutočnosti neodznili. Potenciál zneužitia takýchto materiálov napríklad na účely politického boja či hybridného pôsobenia je nepopierateľný. V podobe tzv. deep fake videí (teda audiovizuálnych médií, ktoré kombinujú obraz a zvuk vytvorený nástrojmi umelej inteligencie) sa už, bohužiaľ, začína objavovať aj na Slovensku.

S rozvojom spomenutých technológií umelej inteligencie sa do popredia dostávajú etické aspekty zodpovedného vývoja umelej inteligencie vo vojenskej aj nevojenskej oblasti. Výskumníci a vývojári riešia problémy súvisiace s transparentnosťou, zodpovednosťou a spoločenským vplyvom umelej inteligencie. Rýchly vývoj a technická zložitnosť problematiky spôsobujú, že je náročné držať krok s právnymi predpismi; regulácia na nadnárodnej (aj aliančnej) úrovni zároveň komplikuje dvojaký charakter technológií, teda možnosti jej použitia na civilné a vojenské účely. Obrovský vplyv umelej inteligencie na rôzne odvetvia a aspekty modernej spoločnosti je nesporný: na jednej strane ponúka bezprecedentné možnosti inovácie, efektívnosti a zlepšenia kvality života, avšak na druhej strane vyvoláva obavy z etických dilem, presunu pracovných miest a možného zneužitia technológií, napríklad v oblasti autonómnych zbraní a rozhodovacích procesov. Dosiahnutie rovnováhy medzi využívaním príležitostí, ktoré umelá inteligencia predstavuje, a zmierňovaním súvisiacich hrozieb bude preto vyžadovať vytváranie robustných etických rámcov, regulačných opatrení a neustálu spoluprácu medzi technológmi, tvorcami politik a spoločnosťou ako takou.

Mgr. Miloš Kanjak

odbor pre hybridné hrozby
a strategickú komunikáciu

Ilustrácia: Midjourney AI

Vplyv umelej inteligencie na rôzne odvetvia a aspekty modernej spoločnosti je nesporný: na jednej strane ponúka bezprecedentné možnosti inovácie, efektívnosti a zlepšenia kvality života, avšak na druhej strane vyvoláva obavy z etických dilem, presunu pracovných miest a možného zneužitia technológií, napríklad v oblasti autonómnych zbraní a rozhodovacích procesov.

obrázkov a dokážu napríklad verne napodobniť štýl známeho umelca, ale aj „nakresliť“ fotku udalosti, ktorá sa nikdy nestala. Tu niekde sa začína diskusia o etike vytvárania podobných diel, či už z hľadiska autorských práv dotknutých umelcov, ktorých práce boli (často bez ich vedomia) použité na tréning takýchto neurónových sietí, ale aj z hľadiska obrovského potenciálu vytvárania nepravdivých či úmyselne zavádzajúcich informácií.

GRANIT
HOTEL

LYŽOVAČKA NA SMREKOVICI ČAROVNÁ ZIMA

Riešite dilemu pohodovej dovolenky a lyžovačky zároveň? Ak netúžite čakať dlhé rady na vlek a okrem lyžovania si chcete užiť aj wellness, či rodinnú atmosféru ubytovania, máme pre vás skvelý tip. Hotel Granit Smrekovica*** je ideálne miesto pre vašu zimnú dovolenku.

Jeden z najvyššie položených hotelov na Slovensku na hrebeni Veľkej Fatry ponúka v zime dostatok snehovej nádielky, vďaka čomu si môžete užiť lyžovanie a snowboardovanie na privátnom svahu, upravené bežkárske trate a aj možnosti pre skialpinizmus.

Komfortné ubytovanie v novozrekonštruovanom horskom hoteli a tiež moderné dizajnové chatky sú ideálne pre rodiny, skupinu priateľov či kolegov. Samozrejmosťou je tiež wellness centrum, kde sa dokonale zrelaxuje po náročnom dni na svahu.

Využite jedinečnú polohu hotela a prídte si zalyžovať do Veľkej Fatry. Zimná dovolenka v Hoteli Granit Smrekovica*** je skvelou voľbou pre tých, ktorí chcú stráviť nezabudnuteľný čas spolu.

Pobyt si môžete zarezervovať:

www.granithotels.sk
recepia.sm@granithotels.sk

MILITARY ENGLISH

KILLER SATS

Pripravila: Nadežda Kochmanová • Foto: ESA/NASA-A. Mogensen

Sixty years ago, in November 1963, the Soviet Union launched the first prototype of the “killer” satellite – officially titled Polyot-1, this was a highly maneuverable spacecraft designed to approach another satellite and **blow it apart**. This mission **set off** a decades-long race to develop and **deploy** offensive weapons in space that culminated in the 1980s with Ronald Reagan’s famous Star Wars program.

With the world **dependent** on satellites for communications, navigation, and other daily needs, the idea of having killer-sats (anti-satellite weapons, ASAT) in orbit made military powers **salivate** with desire.

Initially, both the Soviet Union and the United States considered an option to send piloted aircraft armed with missiles to space to shoot down satellites. However, this idea proved too complicated technologically, so the USSR **settled on** a remotely controlled robotic spacecraft. The program focused on building a vehicle that would approach the target and detonate in its **proximity**, thus destroying both itself and the satellite. Hence the term “killer satellite”. **Clandestine** flight tests continued for most of the 1960s; on November 1, 1968, the USSR succeeded with an actual intercept and the destruction of a specially designed target satellite in orbit.

The upcoming decades of the Cold War saw the race between the East and the West on who would succeed first in building a functioning orbital battle station and later even laser platforms in space. With the advent of the 21. century, the expensive and vulnerable “Death Star” program was abandoned in favor of airplanes and converted ballistic missiles capable of bringing smaller **independently maneuverable** missiles into space.

From 2000 to 2020 Russia and the United States were joined by China and India, both conducting independent tests of ASAT systems against their

own satellites; Russia tested two separate killer-sats systems as did the U.S.

In November 2021, Kosmos 1408 was successfully destroyed by a Russian anti-satellite missile in a test, causing a **debris** field that affected both the satellites in orbit and the civilian space mission. On April 18, 2022, U.S. Vice President Kamala Harris announced that the United States will ban **direct-ascent** anti-satellite (ASAT) missile tests that create orbital debris. The US has begun working on several programs for a space-based ASAT. These include the Experimental Spacecraft System (USA-165), the Near Field Infrared Experiment (NFIRE), and the space-based interceptor (SBI).

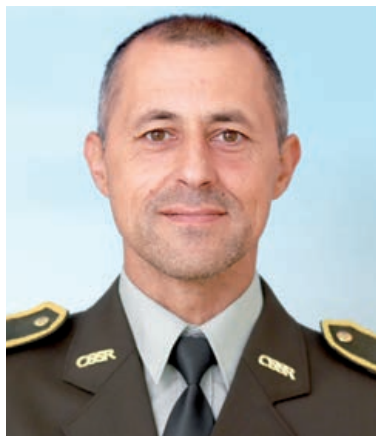
Although the primary function of a killer-sat is to destroy enemy satellites and/or other installations in space, ASAT systems have been effective in removing **decommissioned** and **nonresponding** satellites in orbit. The United States and China have and still are both actively exploring advanced space-based inspector or repair systems that can maneuver themselves very close to other satellites and may have small arms or **probes** to physically interact with their targets. However, they are inherently capable of being a weapon, easily smashing sensitive optics and other components, or simply slamming into the target, acting as a **kinetic weapon**. They might also be able to carry electronic warfare **jammers** or directed energy weapons that could blind optics or prevent a satellite from communicating information. Inspector-type systems might set the stage for an even more complex situation that could involve groups of small satellites attacking and defending against each other.

QUESTIONS:

1. Čo sú to ASAT a prečo sa prešlo od pilotovaných strojov k robotickým riešeniam?
2. Aká je ďalšia fáza budovania ASAT po tom, čo USA ukončili program raketových vesmírnych nosičov?
3. Čo je najväčšie nebezpečenstvo pri použití ASAT?

GLOSSARY

- **blow it apart** /blɒʊ ɪt ə ˈpɑːt/ – rozmetat’ (na kúsky);
- **set off** /set ɔf/ – spustiť, odštartovať;
- **deploy** /diˈplɔɪ/ – rozmiestniť;
- **dependent** /diˈpendənt/ – závislý;
- **salivate** /ˈsæləˌveɪt/ – slintat’;
- **settled on** /ˈsetəld ən/ – uspokojiť sa (s niečím);
- **proximity** /prækˈsɪməti/ – blízkosť;
- **clandestine** /klænˈdestɪn/ – utajované;
- **independently maneuverable** /ˌɪndɪˈpendəntli məˈnuvərəbəl/ – nezávisle manévrovateľné;
- **debris** /dəˈbri/ – úlomky;
- **direct-ascent** /dəˈrekt əˈsent/ – raketa odpaľovaná zo Zeme;
- **decommissioned** /dikəˈmɪʃnd/ – vyradený;
- **nonresponding** /nən rɪˈspændɪŋ/ – nereagujúci, neodpovedajúci;
- **probes** /prəʊˈbɜːz/ – sondy;
- **kinetic weapon** /kəˈnetɪk ˈwɛpən/ – kinetická zbraň;
- **jammers** /ˈdʒæmərz/ – rušičky.

mjr. Lubomír Kordoš
dekan Akadémie ozbrojených síl
generála M. R. Štefánika Liptovský Mikuláš

Vzácné stretnutie

Sú stretnutia, na ktoré sa vopred tešíme. S niekým, kto je pre nás určitou autoritou. Vzorom. Koho máme radi. Tohtoročný február nám na to ponúka priestor. Štrnásteho je v kalendári Valentín – deň zalúbených. No je to zároveň začiatok pôstu – popolcová streda. Teda vo februári môžeme absolvovať viaceré vzácné stretnutia.

Evanjelista Matúš nám v šiestej kapitole predkladá tri návrhy a kým alebo s čím sa môžeme stretnúť: almužna, modlitba a pôst. Almúžna, modlitba a pôst nás vedú k tomu, čo je dobré a trvalé.

V modlitbe sa môžeme stretnúť s Bohom. Almúžna, dobročinná láska nás vedie k stretnutiu s blížnym a v pôste sa môžeme stretnúť so sebou samým. Boh, iní ľudia a môj život: to sú skutočnosti, ktoré sa neskončia v ničote a do ktorých sa oplatí investovať. Prečo sú práve tieto stretnutia vzácné? Myslí si, že tieto tri veličiny môžu náš život v mnohom obohatiť. Prvá veličina: modlitba oslobodzuje od egoistického života – tu nachádzame čas pre seba a Boha. Pomáha mi uvedomiť, že ja nie som stredobod sveta. Nie som ten najdôležitejší. Ježiš nás z kríža učí odvahe zriekania sa. Druhá veličina: Dobročinnosť nás oslobodzuje od myslenia, že všetko ide dobre, ak sa mám dobre ja. V niektorých prípadoch mi druhý človek nastavuje zrkadlo. Ukazuje, ako ma vníma. Vidím iba seba, alebo aj potreby iných? Neuzatváram sa pred potrebami chudobnejšieho? Tretia veličina: Nakoniec nás nastávajúci čas pozýva, aby sme sa stretli sami so sebou prostredníctvom pôstu. Postenie (môže mať rôznu podobu) nás oslobodzuje od nespokojnosti a kľčovitú naviazanosť na hmotné potreby. Modlitba, iniciatívna láska a pôst – to sú investície do pokladu, ktorý pretrvá. Verím, že zažijeme obohacujúce a vzácné stretnutia, ktoré posunú náš život dobrým smerom. Možno nie je zlé nechať sa inšpirovať Ježišovým životom.

Pod'me sa zhovárať o cove

Na otázky, čo nás v roku 2024 čaká v súvislosti s ochorením Covid-19, odpovedá
PhDr. RNDr. MUDr. Ján Mikas, PhD., MPH,
hlavný hygienik Slovenskej republiky.

Čo môžeme očakávať v najbližších mesiacoch?

Vírus SARS-CoV-2 zrušením plošných opatrení nezmizol, naďalej cirkuluje prakticky po celom svete a naďalej u ľudí vyvoláva ochorenie Covid-19. Výnimkou nie je ani Slovensko. Svedčí o tom aj kontinuálny výskyt vírusu SARS-CoV-2 vo vyšetrovaných odpadových vodách v SR. Očakávame zvýšený výskyt akútnych respiračných ochorení, aj hospitalizácií, najmä v období tzv. chrípkovej sezóny (október až apríl), keď ľudia vo zvýšenej miere postihujú respiračné ochorenia, medzi ktoré patrí aj Covid-19.

Plánujete opäť zavádzať celoplošné opatrenia?

Aktuálne neuvažujeme o zavedení celoplošných opatrení. V prevencii vzniku ochorení Covid-19 preferujeme zodpovedný a proaktívny prístup občanov pri ochrane ich vlastného zdravia. Globálne sa imunita na úrovni populácie výrazne vyšla. Jej nárast významne ovplyvnilo používanie vakcín a imunita po prekonaní Covid-19, alebo kombinácia oboch možností (tzv. hybridná imunita).

A čo cielené zatváranie škôl?

Výchovno-vzdelávací proces možno prerušiť vtedy, ak je chorobnosť vysoká, teda ak chýba viac ako 20 percent žiakov z celkového počtu detí. Toto však možno uplatniť bez ohľadu na to, či ide o Covid-19, chrípku, iné akútne respiračné ochorenia. Vyučovanie preruší riaditeľ školy na základe odporúčania príslušného regionálneho úradu verejného zdravotníctva. Počas chrípkovej sezóny sa často stretávame s tým, že pre vyšší počet chorých žiakov sa materské, základné či stredné školy na potrebný čas zatvoria.

Ako to bude so zákazom návštev v nemocniciach?

Zdravotnícke zariadenia môžu vzhľadom na zvýšenú chorobnosť akútnych respiračných ochorení a chrípky a jej podobných ochorení vydať zákaz návštev na príslušných klinikách a oddeleniach zariadenia, prípadne môžu epidemiologickú situáciu v danom regióne konzultovať s príslušným regionálnym úradom verejného zdravotníctva.

Aký variant vírusu SARS-CoV-2 na Slovensku aktuálne prevláda?

Podľa výsledkov sekvenovania pozitívnych patientskych vzoriek tvoria na Slovensku väčšinu subvarianty omikronu, ktoré nespôsobujú závažné zhoršenie epidemiologickej situácie.

Posledné očkovanie proti Covid-19 som mal pred vyše rokom, ochráni ma?

Tvorba ochrannej hladiny protilátok (či už po očkovaní alebo po prekonaní ochorenia) a jej pretrvávanie v organizme je individuálna. Závisí od viacerých faktorov, ako napr. vek, pridružené ochorenia, stav imunitného systému očkovanej osoby a podobne. Interval medzi

posilňujúcimi dávkami alebo medzi prekonaním ochorenia a očkovaním sa vo všeobecnosti uvádza minimálne štyri mesiace. Zvýšenie ochrany pred závažným ochorením Covid-19 po podaní posilňujúcej dávky je najvhodnejšie pre ľudí s vyšším rizikom závažného ochorenia, t.j. starších

dospelých a ľudí so zdravotnými rizikovými faktormi.

Aká je najlepšia forma testovania, ak má človek podozrenie, že má príznaky Covid-19?

Človek má obvykle podozrenie na Covid-19, ak sa u neho vyskytnú už nejaké príznaky ochorenia. V tom prípade je najjednoduchšie urobiť si doma antigénový test, ktorý je bežne dostupný v lekární. Antigénové testy fungujú aj na nové varianty a subvarianty SARS-CoV-2. AG testy nie je potrebné aktualizovať pri výskyte každého nového variantu, pretože zachytávajú celý antigén. Najpresnejším diagnostickým testom je RT PCR test, ktorý odhalí aj začiatok ochorenia, keď ešte nie sú prítomné klinické prejavy ochorenia.

Kedy odporúčate nosiť respirátor?

Mať prekryté dýchacie cesty odporúčame návštevníkom v nemocniciach, čakárňach a ambulanciách lekárov, domovoch sociálnych služieb a lekárnach. V týchto priestoroch sa nachádzajú zraniteľné skupiny osôb, napríklad ľudia s akútnymi či chronickými ochoreniami, imunokompromitované osoby, tehotné ženy, osoby vo vyššom veku. Prekrytie dýchacích ciest respirátorom odporúčame aj osobám, ktoré začínajú pociťovať príznaky respiračného ochorenia, v preplnených prostriedkoch verejnej hromadnej dopravy, v preplnených interiéroch, na hromadných podujatiach aj v exteriéri, kde dochádza k hromadeniu sa ľudí v tesnej blízkosti a počas akejkoľvek situácie, ktorú vyhodnotíte ako rizikovú.

Čo mám robiť v prípade ochorenia?

Ak ste chorí, nechodte do práce, školy či do iných kolektívov a iných verejných priestorov. Covid-19 je infekčné ochorenie, berte ohľad na svoje vlastné zdravie a na zdravie zraniteľných skupín populácie. V tejto súvislosti je preto potrebné dôsledne dodržiavať a riadiť sa pokynmi ošetrojúcich lekárov.

Je povinná izolácia chorého a karanténa jeho kontaktov?

Povinná izolácia osoby pozitívnej na Covid-19 bola zrušená vyhláškou Úradu verejného zdravotníctva Slovenskej republiky č. 2/2023, ktorá nadobudla účinnosť dňa 20. 3. 2023. Ochorenie si v súčasnosti nevyžaduje povinnú izoláciu pozitívnych osôb a karanténu úzkych kontaktov. Avšak treba veľmi dôsledne dodržiavať pokyny lekárov, teda liečiť sa doma v pokoji a brať do úvahy svoj zdravotný stav. Je dôležité ochorenie vyliečiť a neprechodiť ho.

Úrad verejného zdravotníctva SR • Foto: SITA

OBRANA • Mesačník Ministerstva obrany SR, založený v Clevelande (USA) 1914, obnovený v Bratislave v roku 1993 • Vydavateľ: Ministerstvo obrany SR • Ročník XXXII.
• č. 2/2024 • Redakčná uzávierka 22. 1. 2024 • Do výroby zadané 26. 1. 2024
• Vedúci oddelenia rezortnej tlače: PhDr. Miloslav ŠČEPKA, tel.: 0960 30 30 37, 0903 820 996, e-mail: miloslav.scepka@mod.gov.sk • Šéfredaktor: PhDr. Pavol VITKO, tel.: 0960 30 30 38, 0903 820 847, e-mail: pavol.vitko@mod.gov.sk • Redaktor: Jozef ŽIAK, plukovník v. v., tel.: 0903 820 194, e-mail: jozef.ziak@mil.sk • Tajomníčka redakcie: Mgr. Milena SLEZÁKOVÁ, tel.: 0960 30 30 39, e-mail: milena.slezakova@mod.gov.sk
• Jazyková úprava: Ing. Eleonóra BUJAČKOVÁ • Grafická úprava: Dáša NEUBAUEROVÁ
• Adresa: Mesačník OBRANA, Ministerstvo obrany SR, Námestie generála Viesta 2, 832 47 Bratislava, e-mail: obrana@mod.gov.sk, www.mosr.sk/obrana/ • © Ministerstvo obrany SR, IČO: 30845572, EV 412/08, ISSN 1336-1910 • Neoznačené texty sú z tlačového servisu MO SR a OS SR • Neoznačené obrázky sú z archívu MO SR a OS SR • NEPREDAJNÉ

MIESTO PRE PSYCHOLÓGA

npor. Mgr. Lenka Minichová
psychologička 11. brigády Vzdušných síl
OS SR Nitra

Vnútrotný mier

„Keď sme v miestnosti, kde je tma a otvoríme dvere, svetlo vždy prenikne do tmy, nikdy nie naopak. Svetlo má nad tmou vždy navrch.“

Zbigniew Czendlik

V živote zažívame mnoho situácií, ktoré sprevádzajú rôznorodé emócie a pocity. Vzápätí píšeme svoj životný príbeh. Tak ako u mnohých iných, nájdeme aj v tom svojom príbehu udalosti, ktoré v sebe zahŕňajú negatívne pocity. Začneme im dávať väčšiu pozornosť a automaticky ich považovať za nežiaduce. Tento prístup si postupne osvojujeme, až sa v nás uchyť a začneme ho uplatňovať nevedome voči svojej osobe. Uštipačné poznámky na našu adresu, chýbajúce slová poďakovania a ocenenia nás natoľko zasiahnu, že v nás postupne rastie sebadopceňovanie a nedostatočná dôvera v seba. Paradoxne chceme, aby si ľudia, na ktorých nám záleží, neosvojili rovnaký prístup a tak im doprajeme, aby nemuseli svoje emócie kontrolovať a skrývať a to aj za cenu, že nás to môže zraňovať. Sme presvedčení, že to musíme vydržať, seba samých obmedzujeme a pokračujeme v sebadopceňovaní a sebadopceňovaní. Možno to myslíme dobre a chceme veci robiť inak, ale keď vidíme len to zlé, čo nám nejaké zaobchádzanie prinieslo, nevidíme celok. To znamená, že sme vzali časť z tohto obmedzeného výseku a dívame sa podľa neho na svet a potom sa v ňom orientujeme a správame. A keď nevidíme celok, iba obrátenie nášho postoja na zmenu nestačí. Celok máme prekrytý tým, čo je v popredí. A v popredí bývajú často zranenia, nenaplnené ideály, ciele, ktoré sme neboli schopní uskutočniť, čo vytvára obrovskú tiaž, na ktorú je jediným liekom zmierenie. Z človeka nejde sňať jeho ľudský údel a ani zmeniť príbeh, ktorý sa už odohral. To však neznamená, že je to beznádejné. Je dôležité neprepadnúť pocitu, že život je jedna veľká tragédia, ktorá nemá zmysel, a že sme v tom sami. Môžeme požiadať o pomoc, vďaka ktorej budeme môcť tiaž niešť, odložiť to, čo odložiť môžeme, a nájsť východisko na ďalšiu cestu. Môže nám pomôcť byť pri tom, prispieť k porozumeniu osobného príbehu, života ako celku. Toto všetko nie je málo.

NA
MOMENT:

military

mental
health

[chvíľa
pre duševné
zdravie]

PRACOVNÁ SPOKOJNOSŤ *časť 2.*

Súčasnosť si často vyžaduje nadštandardný pracovný výkon, schopnosť rýchlo spracovávať informácie a stále nasadenie. Ak sa v práci dlhodobo nachádzame v náročných situáciách a pod tlakom, môže to mať veľký vplyv na naše psychické aj fyzické zdravie.

1. IDENTIFIKUJEM STRESOR

Pokiaľ si nezadefinujete, čo konkrétne vašu stresovú reakciu spúšťa, nebudete schopní tieto stresory eliminovať. Ak vás dokáže vystresovať napr. kolega, spýtajte sa sami seba: „Čo mi na jeho správaní prekáža a prečo?“

2. REAGUJEM PRIMERANE

Ak vás niekto nahnevá, reagujte pokojne. Skúmajte, hľadajte príčiny a dôvody, prečo u vás takáto reakcia vznikla a odkiaľ vychádza vzorec správania, ktorým reagujete.

Skúste si zachovať chladnú hlavu, veľa sa pýtať a nebojte sa v komunikácii používať tzv. „ja-jazyk“, ktorý pomôže druhej strane lepšie opísať a vysvetliť vaše emocionálne prežívanie. Reagujte primerane a fakticky o tom, ako sa naozaj cítite napr. „To, čo si mi práve povedal, ma nahnevalo. Myslím si, že...“

3. PRACOVNÝ ČAS SI ZORGANIZUJEM

Zorganizovaný pracovný deň, rozdelený do úloh podľa dôležitosti a popretkávaný pravidelnými pauzami, zabezpečí, aby ste sa nepresilili. Ak dokážete každej úlohe prideliť a vymedziť čas, ľahšie odhadnete či zvládnete ďalšiu úlohu, s ktorou vás oslovil kolega.

AKO SA V PRÁCI CÍTIM?

Dokážem sa spoľahnúť na svojich kolegov?

Mám dostatok podpory od svojich kolegov a nadriadeného pri plnení zadania?

Končím prácu po uplynutí pracovného času?

Cítim sa v práci dostatočne ocenený?

Mám jasne definované, čo je moja pracovná náplň a aké sú očakávania?

Mám dostatok kontroly nad svojimi úlohami?

Mám priestor rozhodovať o veciach, ktoré sa týkajú mojej agendy?

Mám dostatok podpory na sebarealizáciu a vzdelávanie v práci?

SPOZORNIEM, KEĎ SA VYSKYTNÉ:

EMOČNÁ VYČERPANOSŤ

- frustrácia
- nedostatok energie
- pocit smútku
- sklon k závislostiam

ZNÍŽENÝ VÝKON

- ťažkosti so sústredením
- problém s pamäťou
- zvýšená chybovosť
- chýbajúca kreativita

ODCUDZENIE OD PRÁCE

- stres
- nervozita
- cynizmus
- apatia

FYZICKÉ PRÍZNAKY

- bolesti hlavy
- bolesti žalúdka
- črevné problémy
- náchylnosť na ochorenie

Americká bazooka v Povstaní

Zásadným problémom výzbroje povstaleckej 1. čs. armády na Slovensku bol nedostatok účinných protitankových zbraní, a to ťažkých zbraní aj zbraní pechoty.

Okrem tankov a protitankových kanónov mala povstalecká armáda len sovietske protitankové pušky PTRD-41 a PTRS-41, dodané v celkovom počte 256 kusov v rámci leteckého mosta.

Z Povstania do múzea

Napriek všeobecnej obľube medzi povstalcami ich vlastnosti nestačili na všetky nemecké obrnené vozidlá. Omnoho účinnejšie zbrane bazooky dodali povstalcovi letecky Američania. Napriek účinnosti aj nasadenie týchto zbraní v Povstaní prinieslo isté problémy.

Po skončení vojny sa jednotlivé kusy protitankových zbraní z Povstania nachádzali na Slovensku. Napríklad v obci Dubové (okres Martin) občania odovzdali okrem iných pechotných zbraní aj jednu „protitankovú raketovku“. Podobným spôsobom sa jeden z povstaleckých exemplárov dostal do rúk príslušníkov Zboru národnej bezpečnosti a potom do zbierok Múzea Slovenského národného povstania. Od roku 1958 Múzeum SNP takmer nepretržite vystavuje vo svojej stálej expozícii povstaleckú bazooku známu Stanley Made in USA s výrobným číslom 2824.

Protitanková raketovka

Skúsenosti z protitankových bojov na frontoch druhej svetovej vojny ukázali potrebu zaviesť do výzbroje armád účinnejšie ručné protitankové zbrane, ako dovtedy používané protitankové pušky. S týmto problémom sa vyrovnali všetky veľmoci okrem Sovietske-

ho zväzu. Americká armáda postupne zaviedla zbraň Rocket Launcher M1 Bazooka (R. L. M1 a jej ďalšie verzie).

Bazooka sa vyrábala od roku 1942, jej oficiálny názov bol Rocket Launcher M1, ale vojaci ju nazvali podľa osobitého hudobného nástroja známeho amerického komika Boba Burnsa, nazvaného bazooka.

Zbraň sa odpáľovala prostredníctvom elektrickej batérie uloženej v pažbe. Účinný dostrel bol asi 100 metrov, zbraň dokázala na túto vzdialenosť preraziť asi 80 mm pancier. Bazooku obsluhovali dvaja muži, strelec a nabíjač. Do konca vojny prešla bazooka niekoľkými modifikáciami, ktorých úlohou bolo zlepšiť jej bojové vlastnosti a zjednodušiť výrobu.

Nedostatočný výcvik

Bazooky sa dostali do rúk slovenských vojakov počas Slovenského národného povstania. Prvých 12 kusov zbrane R.L. M1 Bazooka doviezli Američania na letisko Tri Duby 17. septembra 1944. V druhej dodávke 7. októbra 1944 doviezli 150 kusov. Výcvik na nové zbrane prebiehal najmä v Banskej Bystrici a okolí, respektíve priamo v jednotkách, ktorým zbrane prideliť. Výcvik viedli americkí inštruktori, neskôr vycvičení slovenskí vojaci. Zbrane prideliť jednotlivým povstaleckým peším práporom, respektíve ďalším armádnym jednotkám ako Prápor útočnej vozby. Armádnym ženijný prápor či 2. čs. paradesantná brigáda. Časť dostali aj partizánske brigády. Špecializovanou jednotkou vybavenou

bazookami bola Protitanková rota Urban. Výcvik sa poväčšine ukázal ako príliš krátky a nedostatočný, navyše chýbali batérie a aj množstvo dodaných rakiet bolo nedostatočné. Povstaleckí vojaci zbraň celkom nezvládli.

Slovenskí povstalci napriek tomu dosiahli s touto zbraňou viaceré úspešné zásahy nemeckých obrnených vozidiel. Za všetky môžeme spomenúť zničenie tanku, pravdepodobne Pz.Kpfw. 38(t) od jednotiek veliteľstva tylového priestoru Korúck 531, ktorý bol zlikvidovaný 19. októbra 1944 príslušníkmi 11. pešieho práporu v priestore Telgártu. O ďalšie dve vozidlá, transportér Sd.Kfz.251 a samohybné delo StuG III prišla 18. SS-Panzer Grenadier Division Horst Wessel v priestore Brezna, respektíve Podbrezovej. Tieto dva úspechy mali na účte tzv. samostatné družstvá bazukárov.

Neznáma kapitola

Dovedna povstalci v bojových akciách a pri výcviku použili asi dve tretiny dodaných bazook. Zvyšok bol na konci októbra 1944 uložený v skladoch a skončil na donovalských lúkach, kde sa ich zmocnili nemecké jednotky.

Nasadenie zbraní Rocket Launcher M1 Bazooka v Povstaní je stále pre širšiu verejnosť pomerne neznáme, avšak hrdinstvo povstaleckých vojakov v bojoch proti nemeckým obrneným vozidlám si zaslúži našu pozornosť a úctu.

PhDr. Marian Uhrin, PHD.
riaditeľ Múzea SNP Banská Bystrica
Foto: Múzeum SNP

Veliteľ 1. čs. armádneho zboru gen. L. Svoboda so sprievodom v Duklianskom priesmyku 6. októbra 1944

Východokarpatská operácia

Prvou strategickou útočnou operáciou Červenej armády počas oslobodzovania územia Československa v jeho hraniciach z roku 1938 bola Východokarpatská operácia od 8. 9. do 28. 10. 1944. Jej cieľom bolo poskytnúť priamu vojenskú pomoc povstaleckým silám na Slovensku, preniknúť na Veľkú uhorskú kotlinu, oslobodiť Zakarpatskú Ukrajinu a spojiť sa s vojskami pravého krídla 2. ukrajinského frontu postupujúcimi územím Rumunska k jeho severným hraniciam.

Východokarpatskú operáciu uskutočnili vojská ľavého krídla 1. ukrajinského frontu (veliteľ maršal I. S. Konev) a 4. ukrajinského frontu (veliteľ genplk. I. J. Petrov, od 26. 10. armádny generál). Začala sa 8. septembra útokom 38. armády genplk. K. S. Moskalenka (v jej zostave aj 1. čs. armádny zbor v ZSSR pod velením gen. J. Kratochvíla, od 10. septembra gen. L. Svobodu). O deň neskôr sa k nemu pripojila časť síl pravého krídla 1. gardovej armády (veliteľ genplk. A. A. Grečko) 4. ukrajinského frontu. Činnosť týchto vojsk vošla do histórie pod názvom Karpatsko-duklianska operácia. Pred koncom prvej polovice septembra v pásme 4. ukrajinského frontu začali postupne prechádzať do útoku hlavné sily 1. gardovej armády a spolu s nimi aj vojská 18. armády genpor. J. P. Žuravľova a 17. gardového streleckého zboru genmjr. A. J. Gastiloviča, ktoré uskutočnili druhú súčasť Východokarpatskej operácie – operáciu Karpatsko-užhorodskú. Bojová činnosť 38. armády a 4. ukrajinského frontu sa tak v druhej polovici septembra rozvinula na fronte dlhom 400 km, od poľského Gogolowa (severne od Jasla) po ukrajinský Krasnoilsk.

Sovietske vojská uskutočňujúce Východokarpatskú operáciu mali na jej začiatku dovedna 246 000 vojakov. Proti nim stáli vojská armádnej skupiny Heinrici, zloženej z nemeckej 1. tankovej armády genplk. G. Heinriciho a maďarskej 1. armády genplk. B. Miklósa (16. októbra prevzal velenie genplk. L. Dezső). V týchto vojskách bolo dohromady asi 300 000 vojakov.

Prvé prieniky do ČSR

Ako prvé na územie Slovenska prenikli zväzky 1. gardového jazdeckého zboru genmjr. V. K. Baranova zo zostavy 38.

Veliteľ 1. ukrajinského frontu maršal I. S. Konev (uprostred) a veliteľ 38. armády generálpukovník K. S. Moskalenko v pozorovateľni

armády, ktoré 13. septembra v priestore severovýchodne od Zborova prekročili slovenské hranice a bojovali na našom území v obkľúčení až do 24. resp. 26. septembra, keď sa prebojovali k hlavným silám 38. armády. Dňa 20. septembra sa na poľsko-slovenskú hranicu v priestore Kalinova prebojovali vojská 1. gardovej armády. Ako prvé z nich vstúpili na územie východného Slovenska jednotky 242. horskej divízie generálmajora V. B. Lisinova a 129. gardovej streleckej divízie genmjr. T. U. Grinčenka. Na úsvite 21. septembra bola na styku týchto divízií do boja zasadená 128. gardová horská divízia genmjr. M. I. Koldubova, ktorá na poludnie toho istého dňa oslobodila Kalinov ako prvú obec na Slovensku. O päť dní neskôr prekročili hranice ČSR na Zakarpatskej Ukrajine, juhovýchodne od obce Berehy Gorne, vojská 18. armády (66. gardová strelecká divízia genmjr. S. F. Frolova). 1. októbra v priestore obce Šarbov vstúpili na Slovensko jednotky 211. a 241. streleckej divízie 67. streleckého zboru genmjr. I. S. Šmyga z 38. armády a 6. októbra v priestore Duklianskeho priesmyku definitívne na naše územie vstúpili jednotky 1. čs. armádneho zboru v ZSSR.

Výsledky operácie

Po 51 dňoch vyčerpávajúcich bojov v náročných horských podmienkach vojská 38. armády 1. ukrajinského frontu a 4. ukrajinského frontu postúpili do hĺbky 50 – 160 km a líniu frontu posunuli na čiaru od poľského Gogolowa k Łajsce, Hute Polanskej, Kružlovej, Kapišovej, Dobroslave, Korejovciam, Krajnej Bystrej, Nižnému Komárniku, Habure, Stakčínu, Sobranciam a Čopu. Napriek tomu, že pôvodný zámer rýchlo preniknúť na Slovensko a spojiť sa s povstaleckými vojskami sa nepodarilo splniť, Východokarpatská operácia bola priamou vojenskou pomocou SNP, pretože prinútila nemecké velenie stiahnuť z východných úsekov povstaleckého frontu časť svojich síl a presunúť ich do priestoru bojov na prístupoch k hraniciam Slovenska. V jej priebehu došlo k oslobodeniu Zakarpatskej Ukrajiny a okrajových častí východného Slovenska a pri rumunskom Sighete k nadviazaniu priameho kontaktu vojsk ľavého krídla 4. ukrajinského frontu s vojskami 40. armády 2. ukrajinského frontu. Vstupom na Veľkú uhorskú kotlinu Červená armáda otvorila pomocný karpatsko-pražský strategický smer, na ktorom do konca vojny v Európe v súčinnosti s vojskami postupujúcimi na varšavsko-berlínskom a budapešťiansko-viedenskom smere uskutočnila viacero ďalších strategických útočných operácií.

doc. PhDr. Jozef Bystrický, CSc.

Vojenský historický ústav

Pamätný odznak Jegorovovej brigády

Povstalecká symbolika vzbudzuje čoraz väčší záujem odborníkov i zberateľov. Medzi veľmi zaujímavé a vzhľadom na ich nevelký počet cenné predmety patria pamätné odznaky povstaleckých jednotiek.

Aj napriek tomu, že pochádzajú z neskoršieho obdobia, nachádzajú sa v zbierkach múzea, kde okrem iného dokumentujú význam, ktorý nielen samotní príslušníci povstalcov, ale aj spoločnosť, prikladali tejto etape našej histórie, a hrdosť, s ktorou odznaky nosili.

Na Latiborskej holi

Odznak Jegorovovej brigády, ktorého oficiálny názov znel Pamätný odznak 1. československej partizánskej brigády Stalin hrdinu ZSSR mjr. Alexeja Semionoviča Jegorova, bol vydaný a udeľovaný v roku 1964 na znak zásluh v boji proti fašizmu pri príležitosti 20. výročia Slovenského národného povstania. Razili ho v kremnickej mincovni.

1. československá brigáda Stalin patrila medzi jednu z väčších partizánskych brigád. Operovala takmer sedem mesiacov v centrálnej časti povstaleckého územia. Brigáda bola postupne sformovaná 22-člennou desantnou organizátorskou skupinou, zloženou z absolventov partizánskej školy vo Sviatošine na Ukrajine, medzi ktorými boli aj traja Slováci Vladimír Vašítek, Jozef Podhora a Viliam Seňko. O jej zriadení rozhodol ukrajinský štáb partizánskeho hnutia v Kyjeve rozkazom z 20. júla 1944, pri-

čom do jej vedenia postavil skúseného vojaka a partizána, kapitána Červenej armády A. S. Jegorova.

Jednotku prepravili v noci zo 7. na 8. augusta 1944 na dvoch lietadlách typu Douglas na územie stredného Slovenska a vysadili na Latiborskú hoľu v Nízkych Tatrách, na základňu pripravenú partizánskou skupinou nadporučíka P. A. Velička. Do druhej polovice novembra 1944 niesla jednotka názov Partizánska brigáda kpt. ČA A. S. Jegorova, koncom novembra bola premenovaná na 1. československú partizánsku brigádu J. V. Stalina.

Bránila Veľkú Fatru

Brigáda mala 18 oddielov. Vznikali postupne z civilných dobrovoľníkov, ale aj hŕstky vojakov – zbehov zo slovenskej armády. Štáb brigády pôsobil počas celého obdobia v pôvodnom zložení a počte, v akom bol vysadený na Slovensku. Príslušníci jednotky sa zúčastnili bojov na viacerých úsekoch povstaleckého frontu, kde potvrdili bojové a morálne kvality.

Operovali na úsekoch s dôležitými prístupovými cestami v dolinách horného toku Váhu a Hrona, ktoré viedli do povstaleckého centra – Banskej Bystrice. Viac ako mesiac brigáda bránila aj pridelený samostatný povstalecký obranný úsek západných svahov Veľkej

Fatry. Bol to ojedinelý prípad v celom Slovenskom národnom povstaní.

Partizáni s vatrou

Pamätný odznak je razený do bronzu a má tvar päťcípovej hviezdy s rozpätím cípov 49 mm. Na líčnej strane sú cípy hviezdy emailované tmavočervenou farbou. V strede hviezdy je vsadený medailón v tvare kotúča s priemerom 8 mm. V medailóne sú reliéfne vyrazené tri štylizované postavy partizánov sediace na pni a vatra, pod ktorou sa nachádza vročenie „1944“.

Po obvode medailónu je reliéfne vyrazený nápis „Hori ohník hori nie jak volakedy!“ Po obvode stredového zlatistého medailónu je nápis v zlatom prevedení „Partizánska brigáda A. S. Jegorova.“ Na rubovej strane je pripevnený pripínací špendlík v tvare skrutky, nápis Mincovňa Kremnica a vyryté číslo 772.

Odznak do zbierok Vojenského historického múzea zaradili v roku 1998. Múzeum ho získalo od súkromnej osoby bez dokladov a dekrétu. Aj napriek tomu, že tým došlo k strate informácií o pôvodnom majiteľovi, v zbierkovom fonde zastupuje malé množstvo vzácných pamätných odznakov povstaleckých jednotiek, ktoré patria k slovenskej povstaleckej symbolike.

PhDr. Viera Jurková

Vojenský historický ústav, VHM Piešťany

PRIDAJ SA K ELITE -
OZBROJENÝM SILÁM SR

**MNOHO PROFESIÍ,
JEDNO POSLANIE**

BUDEMVOJAK.SK

